

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Socializace předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v MŠ

Vypracovala: Petra Křížková

Vedoucí práce: Mgr. Hana Švejdová

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Ročník: 3

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. března 2019

.....

Petra Křížková

Poděkování

Děkuji tímto vedoucí své bakalářské práce Mgr. Haně Švejdové za její ochotu a vstřícnost, za její cenné rady, nápady a připomínky, které mi nejen při zpracování této práce poskytovala.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem Socializace předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v MŠ se zabývá socializací dětí předškolního věku v homogenních a heterogenních skupinách mateřských škol. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a praktickou. Část teoretická popisuje důležité pojmy související se socializací, charakteristiku homogenních a heterogenních skupin a specifika předškolního věku.

Praktická část práce je zaměřena na zjištění rozdílů v socializaci dětí předškolního věku v homogenních a heterogenních skupinách mateřských škol. Výzkum je složen ze dvou výzkumných metod, dotazníkového šetření a pozorování. Dotazníkové šetření zjišťuje názory učitelek mateřských škol na rozdílnou socializaci dětí předškolního věku v homogenní a heterogenní skupině a názory rodičů na tyto dvě rozdílné skupiny a vliv těchto skupin na chování jejich dítěte.

KLÍČOVÁ SLOVA

Socializace, předškolní děti, rodina, mateřská škola, homogenní a heterogenní skupiny, vzdělávání

ABSTRACT

The bachelor thesis entitled Socialization of Preschool Children in Homogeneous and Heterogeneous Group in Kindergarten deals with the socialization of preschool children in homogeneous and heterogeneous groups of kindergartens. The bachelor thesis is divided into two parts. On the theoretical and practical part. The theoretical part describes important concepts related to socialization, characteristics of homogeneous and heterogeneous groups and specifics of pre-school age.

The practical part is focused on the discovery of differences in the socialization of preschool children in homogeneous and heterogeneous groups of kindergartens. The research is composed of two research methods, a questionnaire survey and a survey. The questionnaire survey examines the views of nursery school teachers on the different socialization of preschool children in a homogeneous and heterogeneous group, and the views of parents on these two different groups and the influence of these groups on the behavior of their child.

KEY WORDS

Socialization, preschool age, family, kindergarten, homogeneous and heterogeneous group, education.

Obsah

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Socializace	10
1.1 Teorie psychosociálního vývoje	12
1.2 Socializace předškolního dítěte a její etapy.....	14
1.2.1 Socializace v novorozeneckém věku	14
1.2.2 Socializace v kojeneckém věku	15
1.2.3 Socializace v batolecím věku	16
1.2.4 Socializace dítěte předškolního věku	17
1.3 Sociální učení	19
1.3.1 Druhy sociálního učení	19
1.3.2 Sociální role	20
1.3.3 Sociální role a hra	21
2. Rodina	21
2.1 Výchova v rodině	22
2.1.1 Typy rodiny a její výchovné styly.....	23
2.2 Sourozenci.....	24
3. Mateřská škola.....	24
3.1 Současné pojetí předškolního vzdělávání	25
3.2 Adaptace předškolního dítěte v mateřské škole.....	27
3.3 Socializace předškolního dítěte v mateřské škole.....	28
3.4 Skupinové soužití předškolních dětí	29
3.4.1 Vztahy s vrstevníky	29
3.5 Homogenní a heterogenní třídy v mateřské škole	30
3.5.1 Homogenní skupina v mateřské škole	31
3.5.2 Heterogenní skupina v mateřské škole	31

II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4. Dotazníkové šetření	34
4.1 Dotazník pro učitelky z mateřských škol:	34
4.1.1 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření pro učitelky mateřských škol.....	44
4.2 Dotazník pro rodiče předškolních dětí:	45
4.2.1 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření pro rodiče předškolních dětí	54
4.3 Analýza pozorování	55
4.3.1 Zhodnocení výsledků pozorování.....	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Bakalářská práce s názvem Socializace předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v MŠ se zabývá socializací dětí předškolního věku v homogenních a heterogenních skupinách mateřských škol. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a praktickou. Část teoretická popisuje důležité pojmy související se socializací, charakteristiku homogenních a heterogenních skupin a specifika předškolního věku. Tyto pojmy by nám měly pomoci pochopit případné shody a rozdíly, které mohou nastat v socializaci dětí předškolního věku v těchto dvou rozdílných skupinách a specifické aspekty socializace dětí v homogenních a heterogenních skupinách.

Pro pedagogy má studium socializace osobnosti velmi důležitý význam, a to tím, že ukazuje sociální okolnosti života jejich žáků. Pedagog svým žákům lépe rozumí a může také eliminovat negativní jevy vyvolané předchozí socializací.

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolila Socializaci předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v MŠ. K výběru tohoto tématu mě inspirovala má pedagogická praxe, které se převážně odehrávala v heterogenních skupinách, ať už to bylo v mých pedagogických začátcích v soukromé mateřské škole anebo později ve státní mateřské škole, kde jsem působila do nedávna, než jsem odešla na mateřskou dovolenou. Velmi často jsem poslouchala své kolegyně, když říkaly, jak je práce v heterogenní třídě obtížná a jak jsou rády, že jsou ve třídě homogenní. Každý rok o letních prázdninách je třída, ve které pracuji uzavřená, jelikož jsme na odloučeném pracovišti a „mé“ děti docházejí do školky v sídlišti. Všimla jsem si, že děti z mé třídy nemají problém se adaptovat mezi jiné děti, ať už starší nebo mladší a vždy navázaly nová přátelství. Jeden rok tomu bylo naopak, kvůli malování tříd v hlavní budově, a předškolní děti byly přesunuty na naše odloučené pracoviště. Častým pozorováním jsem si uvědomila, že předškoláci ze sídliště sami neiniciovali navázání nových přátelství a drželi se spíše pospolu, dokud je děti z heterogenní třídy nepřizvaly k sobě. Teprve pak se začali zapojovat do skupin a velmi pomalu začali navazovat přátelství i s mladšími dětmi. Na základě této zkušenosti jsem začala hlouběji přemýšlet o rozdílné

socializaci v těchto třídách a rozhodla jsem se uskutečnit výzkum, na kterém je založena má bakalářská práce.

Praktická část práce je zaměřena na zjištění rozdílů v socializaci dětí předškolního věku v homogenních a heterogenních skupinách mateřských škol. Pedagogický výzkum je složen ze dvou výzkumných metod, dotazníkového šetření a pozorování. Dotazníkové šetření zjišťuje názory učitelek mateřských škol na rozdílnou socializaci dětí předškolního věku v homogenní a heterogenní skupině a názory rodičů na tyto dvě rozdílné skupiny a vliv těchto skupin na chování jejich dítěte. Skládá se tedy z dvou různých dotazníků. První je určen rodičům dětí předškolního věku a druhý učitelkám mateřských škol. Cílem výzkumu je porovnat prostor pro socializaci dítěte v prostředí MŠ v homogenní a heterogenní skupině, zjistit, v jaké skupině dětí vzniká větší prostor pro přirozenou socializaci dětí v souvislosti s posilováním prosociálního chování a partnerské komunikace a zjistit, jak hodnotí vzdělávání dětí v rámci homogenní a heterogenní skupiny rodiče a pedagogové MŠ.

I TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část bakalářské práce vymezuje pojmy socializace, homogenní a heterogenní skupina, předškolní věk a jeho specifika, výchova, rodina a pojetí současného předškolního vzdělávání v souladu s RVPPV. Vymezení těchto pojmů je podstatné pro pochopení zkoumané problematiky, zpracování a vyhodnocení stanovených cílů praktické části bakalářské práce.

1. Socializace

Problematikou socializace se zabývá mnoho vědních oborů i mnoho významných autorů. Velice stručně by se dalo říci, že socializace je začlenění jedince do společnosti. Tato velice stručná definice bude v následujícím výčtu definic pojmu socializace rozšířena o myšlenky a postřehy několika autorů.

Socializace je jedním z klíčových pojmů sociální psychologie. Vedle sociální psychologie se tímto pojmem zabývají i jiné vědní disciplíny, např. sociologie, sociální antropologie, filosofie apod. V sociálně psychologickém pojetí rozumíme socializací proces vývoje individua z biologické bytosti ve složitou sociální bytost, která se aktivně zúčastňuje společenského a kulturního života. V procesu socializace si jedinec osvojuje návyky a dovednosti, které jsou pro dospělého člověka nezbytné, připravuje se na plnění základních životních rolí, osvojuje si schopnost orientovat se ve společenském prostředí, pomocí sociální komunikace přijímat a produkovat informace. (HOLEČEK, MIŇHOVÁ, PRUNNER, str. 175)

Socializaci osobnosti můžeme definovat jako proces utváření a vývoje člověka působením sociálních vlivů a jeho vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá: vyrovnává se s nimi, podléhá jim, či je tvořivě zvládá. (HELUS, 2007. str. 71)

Z hlediska svého cíle bývá socializace osobnosti obvykle definována jako proces utváření osobnosti jejím začleňováním do společnosti pro život v této společnosti. To znamená, že v procesu své socializace jedinec přijímá za své určité zásady, hodnoty, způsoby chování, názory, postoje apod., které jsou v dané společnosti náležité, správné, nutné. Tím daný jedinec do dané společnosti přináší - ona je jeho společností a on jejím členem. (HELUS, 2003. str. 94)

Jak se člověk, přicházející na svět jako biologické individuum svého druhu, stává společenskou bytostí se specificky lidskou psychikou, byť v různých kulturách více či méně odlišnou, je otázka socializace či akulturace. Je to velmi komplexní téma procesu přeměn, které začínají osvojováním základních kulturních návyků, později mluvené řeči a dalšími změnami, až po vpravování se do role svého pohlaví, orientace ve světě hodnot a jejich přejímání, respektive zvnitřňování. V podstatě je to proces učení, zejména sociálního, protože se uskutečňuje od nejranějšího věku dítěte v jeho stycích se sociálním okolím, tedy zpravidla v interakci s nimi. Tato interakce, respektive toto učení je ovšem ovlivňováno vrozenou konstitucí individua, jeho specificky lidskými druhovými vlohami a dědičností. K vrozené konstituci patří nejen například specificky lidské zvláštnosti smyslových orgánů, stavby mozku a jeho funkcí, ale i předprogramované, to je vrozené způsoby chování (vrozené reflexy a instinkty).

V tomto smyslu tedy člověk nepřichází na svět jako „nepopsaná deska“ a není utvářen ve svém vývoji jen svou individuální zkušeností. Přináší si na svět určitý systém vrozených sklonů, na jehož bázi se celý proces socializuje či kultivace odehrává. (NAKONEČNÝ, 2009, str.101)

Pojem socializace byl poprvé použit francouzským sociologem E. Durkheimem (1858-1917) v přednášce „Výchova, morálka a společnost“, přednesené v roce 1902. Uvádí zde, že socializaci můžeme rozdělit na metodickou a nemetodickou. Jako metodickou socializaci označuje systematickou a organizovanou výchovu, působení. Tomu má být podroben každý člověk v každé společnosti, aby se do ní zařadil jako jedinec společenský. Tedy takový, který slouží k uchování samotné této společnosti. Jako nemetodickou socializaci označuje bezděčné působení společnosti. Působení okolnostmi života, do kterých se člověk dostane.

Socializace se nedá učit z učebnic, každý se jí musí naučit „ve škole života“. Proto se odehrává jedině tehdy, když jsme mezi lidmi a jsme s nimi v sociální interakci. Náš život se odehrává v různých sociálních skupinách a ta skupina, která je pro nás nejvýznamnější, protože se v ní učíme žít, nese název primární sociální skupina. V ní zažíváme prvotní socializaci a uspokojujeme většinu svých potřeb. (NOVOTNÁ, 2008, str.115)

1.1 Teorie psychosociálního vývoje

Vývoj člověka má své fáze a specifika. Připomeňme si teorii významného psychologa Erika Homburgra Eriksona, která se zabývala psychosociálním vývojem. Teorie původně vycházela z Freudova pojetí psychosexuálního vývoje, ale byla Eriksonem rozšířena o sociální, historické a kulturní prostředí. Oproti Freudově teorii je značně pozitivnější, krize jsou zde brány jako motivace k dalšímu rozvoji osobnosti. Erikson rozdělil cestu života do osmi etap, které na sebe vzájemně navazují a přechod mezi nimi může být spojen s rozpaky, hlubokou krizí a úzkostí, nebo se může stát přitažlivým úkolem a impulsem zmobilizovat všechny síly a odhodlání. (POLÁČKOVÁ, 2001, str.58) „Pokud je konflikt vyřešen uspokojivě, absorbuje do sebe ego jeho pozitivní komponentu. Je-li konflikt řešen neuspokojivě či přetrvává, vývoj ega je narušen a včleňuje se do něj komponenta negativní. Vývoj jedince v tomto případě sice pokračuje dále, ale nevyřešené konflikty se v průběhu času znovu objevují a znesnadňují jedinci jeho psychosociální integraci ve světě. Pro odstranění tohoto problému je pak nutné vrátit se k bodu, kdy došlo k nesprávnému řešení konfliktu, jeho opětovné správné vyřešení a získání tak dosud chybějící cnosti.“ (DOŇKOVÁ, NOVOTNÝ, 2010, str.28)

První etapa osobnostního vývoje vychází z tématu bazální důvěry - v prvním roce svého života je lidský jedinec odkázán pouze na pomoc druhých. Toto období je tudíž důležité pro vytvoření důvěry či nedůvěry v okolní svět, která se uskutečňuje díky citové vazbě mezi dítětem a osobou jenž o něj pečuje. Tato fáze je závislá na předvídatelnosti a stálosti poskytované péče pečující osoby. Díky této fázi se vytváří důvěra či nedůvěra v okolní svět, která se přelévá do základní ctnosti této etapy, kterou je naděje, jenž vytváří vztah s pečující osobou.

Druhá etapa se uskutečňuje mezi 1. až 3. rokem života jedince. Dítě zde začíná vnímat vlastní autonomii, vidí se jako středobod vesmíru. V této fázi se vytváří základy osobnosti, sebedůvěra ve své schopnosti, vědomí vlastní odlišnosti a víra ve schopnost dostát požadavkům okolí. Dále se spojuje s vývojem řeči, nácvikem vyměšování, zkoumáním okolí a základy sebeobsluhy. Pro tuto etapu je důležité bezpečné prostředí, prostor pro rozvíjení nezávislosti, kladné hodnocení a vztah s rodiči. Ctností tohoto období je sebeovládání a usílí nebo naopak stud.

Třetí etapa v sobě ukrývá krizi mezi vinou a iniciativou. Uskutečňuje se v období mezi 3. až 6. rokem života, v kterém se u dítěte vytváří mravní základ pro cítění a usuzování a zároveň se jedinec učí převzít zodpovědnost za své činy. Dále se rozvíjí představivost, fantazie a chápání světa kolem sebe. Ctností této etapy je rozhodnost.

Čtvrtá etapa je spojována se vstupem dítěte do základní školy a odehrává se po celou dobu docházky na první stupeň (6-12 let). Toto období se vyznačuje pracovitou snaživostí. Dítě se odpoutává od hry a přechází k produktivním činnostem, při kterých využívá různé předměty a nástroje. Své úspěchy a neúspěchy srovnává s vrstevníky, přičemž pocit úspěchu vede k potěšení a radosti, díky nimž se rozvíjí sebedůvěra. Zároveň opakující se neúspěchy mohou vést k pocitu méněcenosti, který může dále vést k pasivitě nebo naopak k velké soutěživosti. Pro toto období jsou ctností kompetence.

Pátá etapa se nese v duchu hledání vlastní identity, která se odehrává mezi 12. až 19. rokem života. Jedinec si v tomto období utváří vztah k sobě samému i k druhým lidem, experimentuje s různými sociálními rolemi, srovnává si pohled sám na sebe s pohledem druhých lidí. Uvědomuje si hranice pro své výkony, co je pro něj snadné a naopak obtížné, v čem bude úspěšný nebo neúspěšný. V tomto období hrají nezanedbatelnou roli vrstevníci. Ctností pro tuto etapu je věrnost k sobě a svým životním názorům. Neúspěch vede ke zmatení rolí.

Šestá etapa se odehrává mezi 20. až 25. rokem a jejím důležitým prvkem je intimita. Mladý člověk se zde učí navázat a udržet si intimní vztah s jedinci opačného pohlaví. Láska je ctností této etapy, při jejím nezvládnutí je jedinec neschopen navazovat intimní vztahy, díky čemuž se dostává do izolace.

Sedmá etapa uskutečňuje v období starší dospělosti (25-64 let). Úkolem této etapy je vykonávání povolání, založení rodiny, schopnost starat se o druhé a rozvíjet svou kreativitu. Ctností je péče a starostlivost, na kterou mají největší vliv členové sdílené domácnosti. Neúspěch v této etapě se projeví stagnací a neschopností být užitečný druhým lidem.

Osmá etapa je spojena s věkem nad 65 let a jejím tématem je integrita versus zoufalství. Člověk rekapituluje svůj život, hodnotí co se mu povedlo či naopak. Díky

úspěšnému projití všech vývojových fází nachází přesvědčení o smyslu života. Pokud senior nedosáhne integrity, bude nespokojen se svým životem a bude zažívat pocit zoufalství a strachu ze smrti.

Teorie E. H. Eriksona a její členění na určité vývojové fáze je novějšími teoriemi sice akceptována, ale vývojové členění pro ně není tak zřetelně ohraničené. Jako příklad může posloužit kognitivní teorie R. Case. Každá teorie je jen určitým náčrtem, vývoj člověka může probíhat v různých oblastech rozdílným tempem, je závislý na biologickém, psychickém a sociálním zrání.

1.2 Socializace předškolního dítěte a její etapy

Socializace předškolního dítěte je rozdělena do 4 etap:

- socializace v novorozeneckém věku
- socializace v kojeneckém věku
- socializace v batolecím věku
- socializace v předškolním věku

1.2.1 Socializace v novorozeneckém věku

Novorozenec je pro život v lidském světě vybaven vrozenými reflexy, díky nimž k sobě dokáže přitáhnout pozornost a vnímat své okolí. Sací reflex není určen jen k přijímání potravy, s jeho pomocí navazuje kontakt s matkou a zkoumá své okolí. Křikem dává najevo, že má hlad, cítí se nepohodlně či zažívá tíseň, později na sebe křikem upoutává pozornost matky. Matka dává dítěti zpětnou vazbu a slouží mu jako takové zrcadlo. Díky této zpětné vazbě se vytvářejí základy pro pozdější učení nápodobou. (VÁGNEROVÁ, 2000, str.23-26)

„Do časté interakce jsou zapojeny všechny smyslové modalities – zrak, sluch, hmat, čich, chuť a kinestetické vjemy. Mnozí zdůrazňují zvláště jemnou komunikaci, k níž dochází kožním kontaktem a která zahrnuje signály proměnlivých dotyků, tepla a vůně kojení.“ (LANGMAIER, KREJČÍŘOVÁ, 2006, str.36)

Vřelý vztah dítěte a matky můžeme poznat i podle způsobu držení dítěte v náručí. Pokud není vzájemné působení synchronní, dítě ztrácí zájem o interakci a svou pozornost odvrací jiným směrem. V tomto období je pro optimální vývoj dítěte důležitá konzistentní péče a okamžitá reaktivita matky. Důležité je, aby byly pečující osoby na dítě emočně vyladěny a dávaly mu najevo, že rozumí jeho pocitům. Novorozenec dává přednost podnětům sociálního charakteru a k těmto projevům dospěle vybízí. Úsměv, pláč a mimika patří mezi komunikační projevy dítěte.

1.2.2 Socializace v kojeneckém věku

V kojeneckém období se začínají utvářet první sociální vztahy k nejbližším lidem, nastupuje rozvoj mezilidské komunikace, která je úzce spjatá s emočním vývojem dítěte. První stádium, které trvá zhruba do tří měsíců věku dítěte, se nazývá preobjektální. Chování dítěte není ještě jasně diferencované na sociální a věcné objekty. Tento aspekt se začíná měnit mezi 3-6/8 měsícem, dítě začíná rozlišovat živé objekty od neživých a na lidskou tvář, která k němu vysílá určitý signál reaguje úsměvem. (LANGMAIER, KREJČÍŘOVÁ, 2006. str.59-60.)

Kolem třetího měsíce věku se u dítěte začínají rozvíjet prvotní sociální hry, dále se začínají objevovat předřečové aktivity . Mezi 6 až 9 měsícem se u dítěte začíná objevovat separační úzkost, dítě odlišuje matku od druhým lidí a zároveň se začíná cizích lidí bát. (VÁGNEROVÁ, 2000. str. 56-72)

V kojeneckém období se začínají utvářet základy sebepojetí, díky poskytování informací o jeho významu a hodnotě, které mu dodává matka tím, že chápe jeho pocity a potřeby, a zároveň na ně reaguje. (LANGRAIER, KREJČÍŘOVÁ, 2006. str.59-60)

Rozvoj sebepojetí dítěte je závislý na jeho vztahu s matkou. Postupné utváření tohoto vztahu popsala M. Mahlerová, která jej rozdělila na tři různé fáze. V prvním měsíci života se jedná o fázi **normálního autismu**, v které dítě nerozlišuje sebe ani matku od okolního světa. Je zaměřeno na uspokojení svých fyzických potřeb. Druhá fáze, jenž nese názem **normální symbióza**, se uskutečňuje mezi 2 až 4 měsícem. Dítě sice začíná rozlišovat okolní svět, ale matku pořád vnímá jako součást samo sebe.

„Održení“ od matky se postupně začíná projevovat mezi 4-5 měsícem a trvá zhruba do 3 let věku dítěte. Tato fáze se nazývá **separace-individuace** a skládá se ze čtyř subfází:

- **diferenciace** - zde dochází mezi 4 – 10 měsícem k odlišování matky od ostatních lidí. Na konci tohoto období se zpravidla objevuje separační úzkost při citové nedostupnosti matky, nebo při jejím odchodu z místnosti
- **procvičování** - mezi 10 – 16 měsícem se dítě začíná samostatně pohybovat a postupně se vzdalovat od matky. Prozkoumá si své nejbližší okolí, ale stále se vrací zpátky k matce, aby nabylo jistoty. Kladné zkušenosti z tohoto období vedou k rozvoji zvědavosti, samostatnosti a asertivity
- **znovusblížení** - období mezi 16 – 25 měsícem, které můžeme nazvat i jako druhé období separační úzkosti. Dítě se nechce odloučit od matky, ale zároveň nechce přijít o nově nabytou svobodu.
- **Individuace** - odehrává se mezi 25 – 36 měsícem, kdy si dítě začíná uvědomovat vlastní „já“, začíná se osamostatňovat a je schopno snášet separaci od matky. (LANGRAIER, KREJČÍŘOVÁ, 2006, str. 59-64)

1.2.3 Socializace v batolecím věku

V tomto období se rozvíjejí komunikační schopnosti dítěte, které se začíná osamostatňovat a navazovat sociální kontakty. Pomocí otázky „Co to je?“ a následně otázky „Proč?“ se učí si osvojovat a zobecňovat jednoduchá pravidla. *„Děti si postupně uvědomují vztah norem k vlastnímu chování a též k chování jiných lidí.“* (VÁGNEROVÁ, 2000, str.91) Dítě tato uvědomnělá pravidla lehce přijme, pokud jsou v souladu slova druhých lidí s jejich chováním. Pro dítě je z hlediska učení důležitější viděné a prožité, nežli slyšené. Proto je také nápodoba zařazena mezi formy učení. Děti v batolecím období napodobují převážně chování, za které byly odměněny. V této životní etapě si dítě začíná uvědomovat vlastní osobnost a vyvíjí snahu o sebeprosazení. Začíná se objevovat výraz „Já“, na který zanedlouho navazuje výraz „Já sám“. Sebeprosazování můžeme nazývat jako první období vzdoru, ve kterém dítě naráží na vystavěné mantinely v podobě pravidel, příkazů a zákazů od blízkých lidí. Díky čemuž na základě identifikace dochází u dítěte k zvnitřňování norem. *„V sociálně psychologickém*

významu zvnitřnění (interiorizace) znamená přetvoření nějakého příkazu (požadavku, postoje, cíle) vyjadřovaného zastávaného někým druhým v příkaz, který si ukládám já sám, který se stává mým vnitřním principem, kterým se nadále řídím nezávisle na svém okolí. Zvnitřnění je tedy základem vývoje mravní pozice jedince v dětství.“ (HELUS, 2007. str.112)

Podle klinické psycholožky českého původu Jiřiny Prekopové, musí dítě pociťovat bezpečí, ale zároveň i sílu svých rodičů. Rodiče nemusí dítěti vyjít vstříc za každých okolností, je třeba nastavit pravidla, kterým dítě porozumí a důsledně trvat na jejich dodržení. O dětech se vyjadřuje takto: *„Mají-li v životě obstát, musí se cítit v tomto světě dobře. Toho nedosáhnou ovládním okolí, ale tím, že se naučí čekat, přizpůsobovat se, snášet porážky, zvládat strach a být solidární s ostatními. Děti, které tyranizují své okolí, nebudou v životě šťastné. Samy ještě netuší, že nikdy nedosáhnou svobody, pokud zůstanou závislé na moci.“ (PREKOPOVÁ, 2009. str.97)*

Dítě se zpravidla identifikuje s pro něj významnou osobou, nejčastěji to bývají rodiče nebo sourozenci. Dítě touží být stejné jako vybraná osoba z důvodu zachování náklonosti nebo se tak nevědomky brání před nejistotou z možné ztráty pro něj významné osoby. *„Identifikační fáze, následuje po uvolnění ze symbiotické vazby. Batole se sice postupně osamostatňuje, ale stále ještě potřebuje určitou oporu, kterou mu poskytuje právě identifikace.“ (VÁGNEROVÁ, 2000. str.97)*

Kolem druhého roku života, začínají navazovat batolata kontakt s vrstevníky, přestože vztah s dospělými stojí stále v popředí. Nejprve se začíná objevovat paralelní hra, při které si děti „hrají vedle sebe“ . Děti si zdánlivě nevěnují pozornost, ale při bližším pozorování je patrné, že se vzájemně napodobují. Ke konci batolecího období se mohou projevit první náznaky soupeřivosti. Zde ještě nedochází k rozdělení rolí. (DOŇKOVÁ, NOVOTNÝ, 2010. str. 27-30)

1.2.4 Socializace dítěte předškolního věku

Období mezi 3 až 6 rokem je podle Eriksona označeno jako věk iniciativy. Nejtypičtější projev této životní etapy je aktivita, která se na rozdíl od batolecího

období zaměřuje na daný cíl. Tato fáze je charakteristická pro utváření základu sebeúcty a sebejistoty.

„Potřeba seberealizace bývá v tomto věku uspokojována takovou aktivitou, která je pozitivně hodnocena a jejímž prostřednictvím se dítě může prosadit. I v této oblasti mají největší význam názory dospělých a jejich uznání slouží jako pozitivní zpětná vazba.“ (VÁGNEROVÁ, 2000. str.120) V tomto věku se utvářejí normy chování, přestože samo dítě je ještě není schopno posoudit a stanovit. Nejčastěji se identifikuje s postoji a přijímá normy od dospělých, kteří jsou pro něho uznávanou autoritou (rodiče, učitelka). Na principu odměn a trestů můžeme u dítěte posilovat žádoucí nebo potlačovat nežádoucí chování. Uvědomnění si vlastní hodnoty se u dítěte vytváří právě díky oceňování/odměňování žádoucího chování.

K vývojovým aspektům socializačního procesu neodmyslitelně patří vývoj sociální kontroly, sociální reaktivity a sociálního porozumění a osvojování si určitých sociálních rolí. Orientaci ve světě příkazů, zákazů a norem usnadňuje dítěti právě sociální kontrola, díky níž se jedinec dokáže chovat přijatelným způsobem a postupem času přijímá normy za své. Jedná se o rozvoj seberegulace. *„Socializaci dítěte – zejména pokud jde o rozvoj sociálních kontrol a přijímání vyspělejších sociálních rolí – podněcují a posilují zvláště rodiče a ostatní členové rodiny (i rozšířené), ale významnou roli tu začínají hrát i druhé děti.“* (LANGMAIER, KREJČÍŘOVÁ, 2006. str.93) Pokud se optimálním způsobem vyvíjí i sociální reaktivita, získává dítě bohaté citové vztahy k ostatním lidem a zároveň se v nich orientuje. Rozlišuje blízké lidi od cizích a podle tohoto aspektu s nimi dokáže komunikovat. Odhadovat emoční reakci ostatních dokáže dítě zhruba okolo čtvrtého roku věku a zároveň dokáže na projevené reakce určitým způsobem reagovat. Paralelní hra jde stranou a začíná se objevovat asociální hra, děti si vyměňují hračky a začínají si hrát společně. Rozdělení rolí se objevuje v kooperativní hře, která již nese známky organizace. Začínají se vymezovat ženské a mužské role, změna je viditelná především ve volbě her a k ní výběru odpovídajících hraček.

Podle světově uznávaného psychologa Zdeňka Matějčka potřebuje dítě pro svůj uspokojivý vývoj naplnit svých pět základních duševních potřeb. Mít v přiměřeném

množství dostatek proměnlivých podnětů, smysluplný svět, pocit životní jistoty, vědomí vlastního „já“ a otevřenou budoucnost. (MATĚJČEK, 2005. str.28-30)

1.3 Sociální učení

Český sociolog Miloslav Petrusek uvádí že: *„Základním předpokladem postupné proměny z bytosti biologické v bytost sociální je sociální učení.“* (PETRUSEK, 2009. str.56). Sociální učení je zčásti ovlivněno vrozeným základem jedince, dědičností a speciálními druhovými vlohami. Dítě si při narození s sebou přináší na svět soubor vrozených sklonů a přednastavených způsobů chování, tudíž jeho vývoj není utvářen pouze na základě jeho individuálních zkušeností. *„Už v prenatální vývoj je výsledkem jemné souhry mezi organismem plodu a matky. A později rodina, škola i jiná společenství a instituce v této souhře pokračují.“* (ŘÍČAN, 1990. str.22) Rodinná výchova má za úkol začlenit dítě do určitého kulturního prostředí a naučit jej se v tomto prostředí orientovat a porozumět jeho symbolům a společenským standardům. Škola a další instituce s ní spojené navazují na poznatky získané díky primární socializaci. (NAKONEČNÝ, 2009. str. 102)

„Významné je Bandurovo chápání socializace jako procesu, v němž jedinci vyvíjí ony kvality, které jsou podstatné pro jejich činné úspěšné ve spoječnosti. Jde o vyrovnání se s požadavky, před něž jsou jedinci společností a svým sociálním okolím stavěni. Zkušenosti z dětství a školní docházky nepřipravují člověka plně na požadavky dospělosti. „ Okolí jedince očekává, že se bude projevovat určitým způsobem, zřetel se bere na věk dítěte, jeho pohlaví a společenský status, který zastává.“

1.3.1 Druhy sociálního učení

„Bez pomoci dospělého dítě všechny nároky socializace nezvládne. Děti potřebují lásku a bezpodmínečné přijímání, stejně jako hranice, ve kterých se mohou bezpečně pohybovat.“(MERTIN, GILLERNOVÁ. 2010.str.128)

Mezi základní druhy sociálního učení řadíme:

- zpevnování
- nápodoba a imitace

- identifikace

Zpevňování se zakládá na formě sociálních odměn a trestů. Odměnou zpravidla bývají projevy sympatie, pochvaly, zájem a uznání. Trestem může být ignorace, odepření jedné z již zmiňovaných odměn nebo pouhý nesouhlas. Jak je obecně známo, odměny slouží mnohem lépe než tresty. Chování, které je odměňováno, bývá dítětem opakováno za účelem nějakého zisku. *„Způsoby chování a reagování dítěte, které jsou sociálně odměňovány, se upejňují. Pro podmínky mateřské školy je důležité připomenout, že není vždy nutné, aby byl odměněn (event. Neodměněn) přímo ten který jedinec. Stačí, že situaci pochvaly dítě pozoruje.“* (MERTIN, GILLEROVÁ, 2010. str. 129)

V případě **nápodoby** se u dítěte uchovává určitý způsob chování nebo činnosti, ke kterému je vedeno nebo se s ním setkává. Tyto poznatky dítě uchovává a v případě potřeby je v rámci svých možností určitým způsobem aktivizuje. Působením na dítě ovlivňujeme jeho chování, které vede k sociálnímu posilování, jenž může mít kladný i záporný charakter.

Identifikaci můžeme vnímat jako specifickou variantu učení nápodobou. Dítě nejdříve napodobuje chování rodičů, chce být stejné jako oni. *„Osvojují si hotové vzorce chování a řešení problémů.“* (VÁGNEROVÁ, 2000. str.98) Jedním z důvodů může být zamezení ztráty kontaktu s pro ně emočně významnou osobou či identifikace se „slavnou“ osobou a tím zažívat její vyjimečnost.

1.3.2 Sociální role

„Sociální role představují svým způsobem odzkoušené a funkční vzorce chování, v určité pozici či situaci. Člověk může být nositelem mnoha vzájemně se doplňujících, ale také křížících se rolí.“ (BURIÁNEK, 1996. str.41) Předškolní dítě již disponuje zkušenostmi se zastáváním některých sociálních rolí, do kterých je přivedla životní situace – dítě jako dcera, vnučka, pravnučka, sestra, žákyně mateřské školy, kamarádka atd. Střídání a zkoušení sociálních rolí je nejčastěji spojováno s předškolním věkem, kdy si jedinec díky hře může přehrávat a osvojovat různé vzorce chování. Rodiné prostředí zaručuje k těmto hrám soukromí a intimitu. Mateřská škola naopak nabízí kontakt a

spolupráci s vrstevníky a více prostoru, příležitostí a času hry na sociální role realizovat. Zkoušení dospělých rolí a jejich zvládnutím na určité úrovni se děti připravují na budoucí život, s nímž je spojeno přejímání norem a platného řádu ve světě dospělých.

Dítě, které se dokáže nadchnout pro hru na chvíli „opouští“ skutečný svět a noří se do světa fantazie, ve kterém si může přehrávat různé situace a role tak dlouho, dokud jim určitým způsobem neporozumí.

1.3.3 Sociální role a hra

Jak už jsem se dříve zmiňovala, kolem druhého roku života můžeme u dětí pozorovat paralelní hru, která postupně přechází ke hře společenské. V paralelní hře si děti hrají vedle sebe a druhých dětem zdánlivě nevěnují pozornost. U společenské hry se začíná projevovat zájem o vrstevníky, dochází k výměně hraček a hra se tím pádem stává společnou. Herní činnosti se v předškolním věku rozvíjejí a směřují ke kooperaci, kdy se hráči spolupodílejí na organizaci, vzájemně spolupracují, každý účastník má svou roli a tím svým osobitým stylem přispívá k vytváření společného projektu. *„Ve hře se do značné míry odráží sociální skutečnost, která dítě obklopuje.“* (ČÁP, MAREŠ, 2001. str.285) Při herní aktivitě můžeme vidět rozdílné počínání děvčat a chlapců, kteří v tomto období tíhnou spíše ke stejnému pohlaví. Hra dává dítěti příležitost k uspokojení jeho pohybových potřeb, rozvoji zvědavosti, fantazie, emočních projevů a pocitu sounáležitosti.

Děti, které žijí v rodinách, ve kterých nejsou ideální a uspokojivé podmínky, jelikož rodiče nemohou nebo nechtějí plnit rodičovské role, mohou využívat hru jako kompenzační činnost ve své frustraci. Díky sociální hře si jedinec utváří vnitřní obraz funkční rodiny a pozitivních vztahů mezi blízkými, které může využít v pozdějším životě. (HELUS, 2004. str.201-205)

2. Rodina

Rodina je nejdůležitější společenskou skupinou a soukromou institucí v lidské společnosti, která vzniká svazkem muže a ženy, který se dále rozšiřuje v důsledku touhy po potomcích. Takto bychom mohli definovat rodinu ještě v 90. letech minulého

století, kdy většina mladých lidí zařazovala tyto priority do životních plánů. V dnešní době se spíše preferuje nesezdané soužití „život na hromádce“, v důsledku tohoto životního trendu přibývá počet neúplných rodin, zejména matek samoživitelek a zároveň se snižuje i počet dětí v rodině. Velmi moderní je odkládání početí prvního potomka na pozdější dobu (30-35 let). (KOCOURKOVÁ, RABUŠIC, 2006. str.7-10)

Ať už se partneři rozhodnou pro společné soužití v manželství či mimo něj, je velmi důležitá určitá shoda rodičů v názorech na výchovu dětí, jejich počet, hospodaření rodiny či společné trávení času. *„To samozřejmě neznamená, že musí existovat naprostý soulad ve všech oblastech a za všech okolností a naprostá totožnost povah. To není ani žádoucí, a často právě určitá rozdílnost má svou přitažlivost.“* (JEŘÁBKOVÁ, 1993. str.19) Naše společnost se mění a v důsledku této změny se objevují nejrůznější „problémy“, které se odrážejí i ve výchově dětí. To však neznamená, že rodiče dětí či pečující osoby ztrácejí odpovědnost za výchovu. Stará lidová moudrost praví: *„Ruka, která hýbe kolébkou, hýbe světem.“*

2.1 Výchova v rodině

Americký psycholog John Broadus Watson, který byl zakladatelem behaviorismu, je znám svým výrokem: *„Dejte mi na výchovu tucet zdravých dětí a já vám zaručím, že z každého z nich vychovám specialistu, jakoho náhodně zvolím – lékaře, právníka, umělce, obchodníka, dokonce i žebráka, zloděje, bez ohledu na jeho talent, sklony i bez ohledu na vlastnosti jeho předků.“* Toto pojetí se díky vlivu humánní etologie a sociologie mění, na člověka je nahlíženo jako na výtvar biologické a kulturní interakce.

Výchovu dnešní doby již nemůžeme definovat jako jednostrané působení pečující/vychovávající osoby na dítě. Dítě se stává aktivní účastníkem výchovy už jen tím, jak jeho chování ovlivňuje dospělou osobu. Můžou to být jeho emoce, vliv na okolí, zvláštnosti nebo jen pouhá jeho existence. Jak je známé, osobnost dítěte už od raného věku ovlivňuje rodina a výchova, ke které neodmyslitelně patří také socializace a vývoj. Činiteli, kteří působí na výchovu v rodině jsou:

Socioekonomický status rodiny, která je zařazena podle bohatství, vzdělání členů rodiny a významnosti vykonávaného povolání do určité sociální vrstvy.

Rodinná struktura je založena na složení rodiny. Pečující a láskyplné prostředí je ideální pro výchovu dítěte, přičemž v dnešní době není tak důležité, jestli dítě vyrůstá v úplné nebo neúplné rodině, ale její funkčnost. Významnou roli v sociálním vývoji dítěte hraje sourozenec a počet dětí v rodině. (HELUS, 2007.str. 167-174)

Výchovný styl významně ovlivňuje osobnostní vývoj dítěte. Pokud jsou ve výchově dítěte kladeny příliš nízké nároky, nemusí se u dítěte rozvinout jeho potenciál, naopak kladení příliš vysokých nároků, může mít za vinu pocit častého zklamání, které může vést se ztrátě sebedůvěry.

2.1.1 Typy rodiny a její výchovné styly

Každá rodina dnešní doby se potýká s určitými problémy. Mohou to být problémy dočasného nebo dlouhodobějšího charakteru, ze kterého se rodina obtížně vymaňuje, což zanechává i určitý vliv na dětech.

Helus tyto rodiny rozdělil do devíti skupin podle jejich přístupu k dítěti a výchově samotné. Rodina nevyzrálá, přetížená, ambiciózní, perfekcionistická, autoritářská, rozmazlující, nadměrně liberální a improvizující, odkládající a disociovaná. (HELUS, 2007. str. 153-160)

Slovy doktorky filozofie a pedagogiky Bettie B. Youngsové: *„Dobří rodiče dávají svým dětem kořeny a křídla. Kořeny proto, aby věděly, kde jsou doma a křídla proto, aby mohly odletět a vyzkoušet si to co se naučily.“*

Styl výchovy, jenž rodiče preferují a jejich vzájemné působení významně ovlivňuje citovou pohodu a úspěšnost dítěte.

Autoritativní styl je charakteristický přehnanými požadavky, zákazy, příkazy, hrozbami a tresty. Není zde možnost pro jakékoliv vyjednávání či řečení svého názoru. Děti pod nadvládou této výchovy bývají ve velkém napětí a často u nich dochází k agresy či přehnané soupeřivosti.

Libérární styl se vyznačuje absencí pravidel a norem. Dítěti je poskytnuta volnost a je ponecháno světu a samo sobě napospas.

Demokratický styl ponechává dítěti dostatek prostoru pro jeho vlastní iniciativu, ale zároveň má jasně vymezená pravidla a zásady. Jedinec dostane jasně stanovený úkol, ale zároveň má možnost výběru, jak se k jeho vykonání postaví.

2.2 Sourozenci

Podle Marie Vágnerové hraje sourozenec významnou roli v životě dítěte. Jedinec rázem získává novou sociální roli, s kterou se pojí obohacení jeho dosavadních poznatků. Narozením dítěte se mění celé sociální prostředí v rodině, přicházejí nové povinnosti a sociální role. Rodiče musí rozdělit svou pozornost mezi sourozence, přičemž zvládnutí tohoto úkolu je důležité pro zabránění rivality či špatnému přijetí novorozence do rodinného kruhu. Dalším úskalím může být regrese, při níž starší dítě spadne na nižší vývojovou příčku, aby přitáhlo pozornost rodičů. Tento stav bývá dočasný a zpravidla na dítěti nezanechává žádné následky. Z druhé stránky mladší sourozenec svým chováním napodobuje staršího, ztotožňuje se s jeho chováním, vyjadřováním a bere ho jako svůj vzor. Komunikační styl mezi rodiči a rodiči a dětmi z velké míry ovlivňuje i komunikaci mezi sourozenci. Pokud rodiče používají partnerský styl komunikace, je velice pravděpodobné, že se takto budou vyjadřovat i děti. Péče o mladšího sourozence přináší dítěti do života nový pohled na sebe sama. Dítě se bere jako dospělejší a přikládá si větší důležitost.

3. Mateřská škola

V době, kdy museli rodiče předškolních dětí odcházet ze svých domovů za prací, a děti si již nadále nemohli hrát nepovšimnuti v koutku místnosti, tak jak tomu bylo po staletí, se zrodila myšlenka na vytvoření instituce, která by se po čas nepřítomnosti rodičů o děti starala. Historie tohoto vzniku nese celou řádku pokusů o vývoj pedagogického myšlení a tvorbu předškolního kurikula. Jan Amos Komenský ve svém díle Informatorium školy mateřské vytvořil první ucelený program, ve kterém formuloval výchovné cíle, obsah a popsal způsob, jak jej předškolním dětem předat. Jeden z jeho známých výroků je: „škola hrou“. Předškolní vzdělávání prošlo během

doby řadou změn a inovací v pojetí i v systému, které stále nekončí a bude se vyvíjet nadále.

Současné pojetí mateřských škol vychází z humanistického pojetí pedagogiky a psychologie, která se ve svých přístupech zaměřuje na jedince. V prostředí mateřské školy zařazujeme mezi tyto jedince jak dítě, tak i samotnou učitelku. Mezi významné osobnosti humanistické psychologie a pedagogiky, kteří se zabývali rozvojem dítěte a jeho možnostmi můžeme zařadit Carla Ransona Rogerse a Reinharda Tausche. Humanistická psychologie považuje každé dítě za jedinečné, ve své podstatě dobré a obdařené schopností dalšího rozvoje. Na rozdíl od dřívějšího pojetí výchovy, kdy bylo dítě jen pasivním pozorovatelem, kterému byly podsouvány hotové vědomosti bez možnosti diskuse, je dítě v humanistickém pojetí pasováno na aktivního účastníka, který získá od učitele potřebné zdroje, které sám nebo s dopomocí dále využívá. Učitelky využívající velké množství řízených aktivit se musely smířit s faktem, že děti jimi vymyšlenou aktivitu mohou přetvořit nebo ji nahradit úplně jinou. Bylo nutné se vyladit na potřeby dětí a pružně reagovat na jejich nápady.

Největší a výchovný vliv na předškolní děti dnešní doby zastává rodina a po ní i další instituce. Současné výzkumy ukazují, že předškolní děti nejvíce ovlivňuje mateřská škola a média. Současná uspěchaná doba klade obrovský tlak na matky, které se nejčastěji vracejí po třech, někdy dokonce i po dvou letech na rodičovské dovolené do zaměstnání, což vede k umístování velkého množství tříletých nebo neplně tříletých dětí do mateřských škol. Tyto instituce mají za úkol vytvářet prostor pro výchovné působení a zajistit kontakt s vrstevníky. Dítě, které nastupuje do mateřské školy by mělo disponovat určitou mírou samostatnosti, jejíž přípravu někteří rodiče podceňují. Důsledek tohoto podcenění může být adaptační problém dítěte. (HOSKOVCOVÁ, 2006. str.35-38)

3.1 Současné pojetí předškolního vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (MŠMT, 2018) definuje obsah, formy a cíle předškolní výchovy, které byly koncipovány v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Blá kniha), který vznikl dne 7. dubna 1999 na základě usnesení vlády České republiky. V roce 2001 byl tento systémový projekt

uveden v platnost, ve svém znění mimo jiné vymezuje pravidla, podmínky a hlavní požadavky pro institucionální vzdělávání předškolních dětí. Od roku 2005 byl zaveden školským zákonem nový systém pro tvorbu kurikulárních dokumentů pro vzdělávací programy, jenž jsou utvářeny ve dvou úrovních – státní a školní. Zajistit předškolním dětem bezpeční, klidné a podnětné prostředí, rozvíjet jejich schopnosti, umožnit jim vytvoření základních kompetencí k učení, komunikaci, řešení problémů, přijetí základních norem a hodnot a formování vzájemných vztahů, je pro pedagogické pracovníky hlavním úkolem. RVP PV není dokument, který školám striktně nařizuje jak pracovat ve výuce, dává pedagogům možnost pracovat dle různých forem a metod práce, ale současně zajišťovat pro všechny děti stejné podmínky pro vzdělávání. Jednotlivé výchovy již nejsou od sebe odděleny, ale formou ucelených bloků se vzájemně prolínají. Vzdělávací okruhy v RVP PV jsou rozděleny do pěti základních oblastí:

Dítě a jeho psychika se zaměřuje na správný tělesný a pohybový vývoj dítěte, rozvoj jemné a hrubé motoriky, koordinaci ruky a oka, sebeobsluhy, rozvoj pohybových a hudebních dovedností. Je orientován na rozvoj poznatků o ochraně zdraví a lidském těle.

Dítě a jeho psychika je zaměřena na oblast lidské psychiky a je rozdělena na další tři okruhy

- **Jazyk a řeč**, součástí této oblasti je správná výslovnost, vyjadřování, dorozumívání, porozumnění a gramatická správnost řeči
- **Poznávací schopnosti a funkce, představivost, fantazie a myšlenkové operace** se zaměřují na rozvoj vnímání, paměti, pozornosti, fantazie, tvořivosti a vynalézavosti. V této oblasti se vytvářejí předmatematické představy, orientace v časoprostoru a základní grafické a obrazové pojmy.
- **Sebepojetí, city a vůle** je oblast, ve které se dítě učí prosazovat, orientovat se ve svých emocích, dokázat je popsat a ovládat, zdravému sebevědomí.

Dítě a ten druhý rozvíjí komunikaci jak s vrstevníky, tak i s dospělým, učí spolupracovat při společných činnostech. Jedná se o oblast interpersonální.

Dítě a společnost se zabývá společenskými pravidly a návyky a postupnému začleňování dítěte do společnosti.

Dítě a svět je oblast, ve které dítě objevuje enviromentální poznatky, učí se přizpůsobit se změnám a vytvářet si vztah k životnímu prostředí. (RVP PV, 2018. str.14-27)

3.2 Adaptace předškolního dítěte v mateřské škole

Nástup dítěte do mateřské školy se uskutečňuje nejčastěji v období kolem třetího roku života a přináší s sebou náročné okamžiky jak pro dítě, tak i pro jeho rodiče. Dítě se ocitá v cizím prostředí, které je plné neznámých dětí a ruchu. Seznamuje se s novou autoritou v roli paních učitelek a uskutečňuje první významný krok k začlenění do společnosti.

Reakce dětí na odloučení od rodičů, zejména matky, bývá velmi odlišná a některé děti se začlení hned do kolektivu a připojují se do společného programu. Tesklivější bývají nějaký čas spíše pozorovatelem, který se začleňuje ho společných her podle jejich náplně. Odpoutání od rodičů zpravidla souvisí s předchozími zkušenostmi, které dítě má. *„Je nutno připomenout, že spěch a netrpělivost je pro dítě zneklidňující, vždyť děti mají zpočátku co dělat, aby nám uvěřily, že si pro ně zase přijdeme. S tím souvisí i zodpovědný přístup rodičů ke slibům, který dávají. Budme na sliby opatrní a dávali jsme, měli bychom je i dodržet. Jestliže dítěti ráno řekneme, že pro něj po obědě přijdeme a uděláme to jen proto, abychom si rozloučení ulehčili, a přitom si myslíme, že na to dítě do oběda zapomene, jme na velkém a vážném omylu. Dítě i když nám to tak nedokáže říci, to bere jako zradu a učitelka má velmi těžkou pozici v tom, jak dítě uklidnit nás „neshodit“. Takové dětské zkušenosti nepřispívají větší ochotě do mateřské školy chodit.“* (KOŤÁTKOVÁ, 2008. str.79)

Adaptační doba, kterou dítě pro své začlenění do kolektivu potřebuje bývá individuální. Je zapotřebí brát v potaz vývojové rozdíly, temperament dítěte a jeho zralost a připravenost na mateřskou školu. Dalším aspektem může být věkové složení třídy. V heterogenní skupině (věkově smíšené), probíhá adaptace kratší dobu, z důvodu menšího počtu nových dětí, které pozorováním starších kamarádů postupně zjistí, že se není čeho bát. Starší děti nové kamarády začleňují do svých her a tím nové děti

„zapomínají“ na stesk po rodičích. Nejobtížněji probíhá adaptace v homogenní třídě (věkově stejné složení), kde je nástup dvaceti pěti nebo i více tříletých dětí, které mateřskou školu doposud nenavštěvovaly. Ti hledají útěchu u učitelky, která může jen stěží poskytnout dětem individuální přístup, který v tomto období potřebují. Úspěšné zvládnutí adaptačního období posiluje dětské kompetence a má pozitivní vliv na další vývoj dítěte.

3.3 Socializace předškolního dítěte v mateřské škole

Dítě do mateřské školky nastupuje samo za sebe, toto období je sice náročné z hlediska osamostatnění a odpoutání se od matky, ale stává se významným mezníkem v životě dítěte. Prostředí mateřské školy je pro dítě jednou velkou neznámou, kterou musí postupně objevovat. Setkává se zde s novými dospělými v podobě učitelek a ostatních zaměstnanců, vrstevníky. Objevuje novou sociální roli, s kterou se musí sžít. Učí se komunikovat s ostatními, brát ohled na jejich pocity a potřeby, respektovat společně utvořená pravidla, řádu a posloupnosti činností, novým pohybovým, výtvarným, hudebním a prosociálním dovednostem. To vše zvládá bez podpory a pomoci rodičů. Dítěti se otevírá prostor pro utvoření samostatnosti, která úzce souvisí se seberealizací, navazováním nových přátelství, psychickou zralostí a začleněním do kolektivu. Což celkově rozvíjí osobnost dítěte.

Socializační proces zahrnuje osvojení nového řádu a pravidel, se kterým se v rodině dítě nemuselo setkat. Mateřská škola by měla být prostorem, ve kterém by dítě mělo nacházet vhodné sociální podmínky utvořené empatickým a vlídným chováním pedagogů, kteří by měli dítě respektovat, podporovat ho, naslouchat mu a být pro něj vhodným vzorem k utváření prosociálního chování. Vytvářet podmínky pro seberealizaci a sebepoznávání, získávání nových zkušeností a dovedností, probouzet úctu k přírodě a nabízet dostatek zájmových činností. Mechanismy socializace jako je nápodoba a identifikace, jsou popsány v první kapitole.

K intenzivnímu rozvoji socializace předškolního dítěte jsou zapotřebí vhodné metody a formy práce, kterými jsou:

Prožitkové učení a kooperační učení při němž dítě zapojuje své myšlení, dosavadní dovednosti a zkušenosti, uplatňuje svou radost, aktivitu, zvědavost. Při řešení nastálé situace využívá svých nápadů a učí se přizpůsobení, odmítnutí, komunikaci s vrstevníky.

Situační učení je založeno na principech přirozené nápodoby, využívá nastálých situací v běžném chodu mateřské školy, které by měly poskytovat dítěti vhodné vzory chování.

Spontánní a řízené aktivity mají za úkol probouzet v dítěti chuť k objevování a poznávání a zároveň odpovídat jejich dosavadním možnostem a potřebám. Jedná se o didaktickou činnost, která je řízená nebo motivovaná pedagogem.

Rozvoj prosociálního chování ve vztahu k ostatním je začleňován do všech běžných činností v mateřské škole. Jedná se o přirozenou motivaci dětí ke kladnému řešení konfliktních situací, vcítění se do pocitů druhých a nabídnutí pomoci bez očekávání nějaké výhody či zisku.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje klíčové kompetence, kterým by mělo odpovídat vzdělávání předškolních dětí v mateřské škole. (MŠMT, 2018. str.10)

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence činností a občanské

3.4 Skupinové soužití předškolních dětí

3.4.1 Vztahy s vrstevníky

Dětská přátelství mívají v předškolním věku krátkodobý charakter, ale pro utváření osobnosti dítěte jsou velmi významná. Při sledování dětí můžeme vidět, jak je pro ně kontakt s vrstevníky důležitý a aktivně jej vyhledávají. Kolem pátého roku začíná být kamarád důležitějším aspektem než hračka. „Nechceme si s tebou hrát“ je věta, která dokáže dítě velmi emočně zasáhnout a je mnohdy účinnější než jakýkoliv trest,

který by přišel při špatném chování. „*Takové dítě si většinou uvědomí, proč a za co se mi odmítnutí dostalo a hledá způsob vhodnějšího a přijatelnějšího řešení. Spolupráce ve skupině není v žádném životním období snadná a v tuto dobu se ji dítě učí pokusem a omylem, zvnitřněním vhodných a vyloučením nevhodných přístupů.*“ (KOŤÁTKOVÁ, 2008. str.48)

V dnešní době nemá mnoho dětí dostatek sociálních zkušeností a proto je mateřská škola vhodným místem pro navazování těchto interakcí. Není vhodné, aby učitelka zasahovala do dětských sporů hned na jejich počátku, pokud nedojde k fyzickému napadení. Mnohdy je účinnější, když se s aktéry promluví po ukončení konfliktu nebo zasáhnou ostatní vrstevníci a nabídnou možnost řešení. Děti si uvědomí emoce s konfliktem spojené a odpovědnost za své jednání.

U pětiletých dětí se objevují prvky soutěživosti a snahy předčít ostatní, v tomto období nastává nejvhodnější doba, aby si dítě začalo uvědomovat, že každý má talent na něco jiného a komu nejde malování, může například krásně zpívat, tudíž není potřeba být smutný a naštvaný, když není za každých okolností na prvním místě. „*Bezohledné soupeření může přinést v životě hmotné výhody, ale i odvést přátele a partnery.*“ (KOŤÁTKOVÁ, 2008. str.48)

Nenahraditelnou roli v procesu socializace má hra samotná, jenž je nejdůležitější činností předškolního dítěte. Právě při hře dochází k osvojení různých sociálních rolí a vyjádření nejrůznějších pocitů, jenž mohou napovědět, jestli má dítě spíše extrovertní nebo introvertní ladění. „*Rozhodně neplatí, že dítě si jen hraje a že je to pro něj méně důležité než učení. Pro hru se hledala různá vysvětlení, psychologické teorie se zabývaly motivací. Moderní teorie především zůrazňují smysl hry v přítomnosti, hra má smysl sama o sobě, není třeba hledat důvody mimo ni.*“ (MERTIN, GILLERNOVÁ, 2010. str.57)

3.5 Homogenní a heterogenní třídy v mateřské škole

Před rokem 1990 byly děti rozdělovány do tříd podle jejich věku, toto rozdělení bylo odpovídající obsahu práce a jeho metodám. V dnešní době se může ředitelka mateřské školy sama rozhodnout jakému věkovému uskupení dá přednost.

- homogenní skupina – věkově stejnorodě uskupení dětí,
- heterogenní skupina – věkově smíšené uskupení dětí.

V homogenních třídách jsou děti umístěny podle věku. Nejčastěji bývají tyto skupiny rozděleny na děti neplně tříleté (batolata), od tří do čtyř let (malé děti), od čtyř do pěti let (středňáci) a pět až sedm let (předškoláci). Heterogenní skupina se vyznačuje soužitím dětí od tří (často od dvou) let do šesti/sedmi let života dítěte.

3.5.1 Homogenní skupina v mateřské škole

Ve skupině pětadvaceti a více dětí stejného věku můžeme ve větší míře zaznamenat specifické chování spjaté s vývojovým obdobím dítěte. Nejpatrnější to bývá u nejmladších dětí, u kterých se díky velkému počtu dětí na třídách může prodlužovat adaptační doba. *„Celkově méně uspokojivá vzájemná komunikace a v tomto věku převažující samostatná hra tvoří také méně slučitelné situace. Zatím nerozvinutá schopnost řešit nedorozumění je vývojově v normě, stejně jako přirozená snaha si teď vyzkoušet hračku, kterou si vybralo jiné dítě, ale průběh těchto situací bývá dost dynamický. Velká vazba na rodinu a s tím související prožívání odloučení, potřeba citlivého kontaktu s dospělým spolu s veškerou organizací a řešením vzniklých situací stojí energii dětí i učitelky.“* (KOŤÁTKOVÁ, 2008. str.165)

U starších dětí nemusí být toto rozdělení podle věku vždy přínosné. V těchto uskupeních se daleko častěji projevuje soutěžení a soupeření s vrstevníky. Naopak mezi pozitiva můžeme zařadit častější střídání herní skupiny a zažazení více společenských her, u kterých je nutné dodržovat daná pravidla.

3.5.2 Heterogenní skupina v mateřské škole

Věkově nesouměrná skupina předškolních dětí , která může být tvořena na základě sousezeneckých nebo jiných rodiných či mimoškolních vazeb, jenž přirozeně kopíruje společenské uskupení ve světě. *„V heterogenních třídách se mladší děti učí od starších a starším to umožňuje získávat zkušenosti s nejmenšími – mohou jim pomáhat, učit je, respektovat se navzájem a neobjevuje se zde nezdravá soupeřivost. Společně si ve třídě hrají. Mají možnost si postupně vyzkoušet roli mladšího a později staršího*

kamaráda, což je pro řadu dětí nová zkušenost, kterou z rodiny neznají.“ (BARTOŠOVÁ, KŘOVÁČKOVÁ, 2019. str16)

Adaptační období v heterogenní třídě probíhá rychleji a klidněji z důvodu menšího nástupu nových dětí a větší možnosti individuálního přístupu, kterým může učitelka reagovat na potřeby nových dětí. Adaptaci také usnadňuje sourozenec nebo kamarád, ke kterému má dítě blízký vztah.

Příprava předškoláků na nástup do mateřské školy probíhá v mnohem menší skupině a učitelka má tudíž větší přehled o skutečných znalostech a dovednostech dětí. V heterogenní třídě se také lépe začlení nadané děti, které mají možnost se zařadit mezi děti starší. O poznání náročnější je příprava učitelek, které musí dbát na věkové zvláštnosti každé skupiny a zvažovat výběr aktivit tak, aby vyhovovali všem věkovým skupinám.

II PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na rozdíly v socializaci předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v rámci mateřské školy. Cílem výzkumné části bakalářské práce je zjistit, jaká výchovná skupina je podle učitelek mateřských škol vhodnější pro celkovou socializaci předškolních dětí a k jaké výchovné skupině se přiklánějí rodiče těchto dětí.

První část výzkumu se skládá z dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo směřováno k učitelkám mateřských škol a rodičům předškolních dětí. U učitelek byl zjišťován názor na homogenní a heterogenní skupiny, jejich výhody, nevýhody a preference té či oné skupiny při běžných činnostech i činnostech zaměřených na sociální rozvoj. Otázky v dotazníku byly strukturované tak, aby měly učitelky možnost výběru, popřípadě mohly dopsat svůj názor. Dotazník určený rodičům předškolních dětí byl cílen na názory rodičů na homogenní a heterogenní skupinu, na počáteční adaptaci a socializaci jejich dětí při nástupu do mateřské školy, dále pak na to, jak se docházka dítěte do homogenní či heterogenní skupiny dětí v mateřské škole odráží na prosociálním chování jednotlivého dítěte, v čem rodiče vidí změny a posuny v chování dítěte.

Druhá část šetření byla prováděna formou pozorování homogenních a heterogenních tříd v Mateřské škole v Třemošné. Děti byly pozorovány při běžných aktivitách, které se odehrávaly jak ve třídě mateřské školy, tak ve venkovních prostorech, na vycházce a na společných akcích s rodiči. Součástí výzkumu jsou také fotografie a videonahrávky z různých činností v mateřské škole.

Otázky v dotazníku byly strukturované tak, aby měly učitelky možnost výběru, popřípadě mohly dopsat svůj názor.

4. Dotazníkové šetření

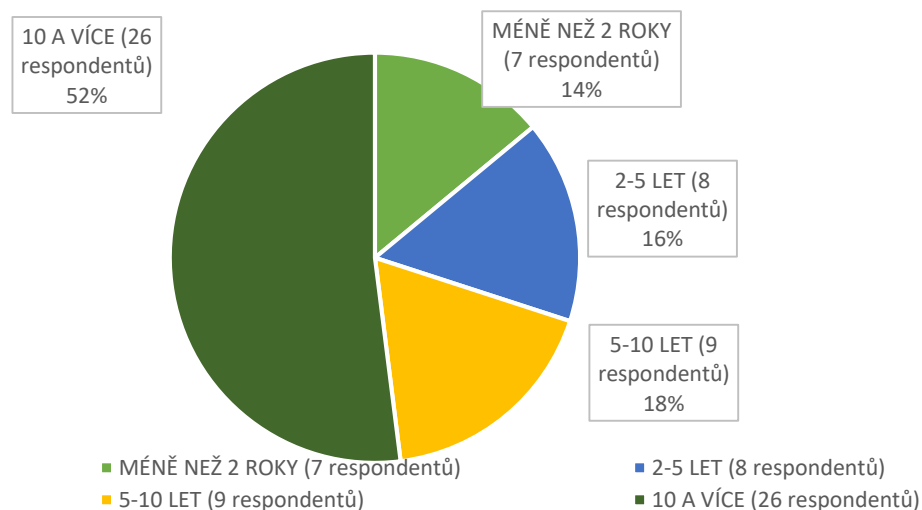
Dotazníkové šetření se skládá ze dvou částí, první dotazník je určen pro učitelky mateřských škol a druhý rodičům předškolních dětí. Dotazníkové šetření pro obě cílové skupiny se skládá z deseti výzkumných otázek, které jsou uzavřené nebo polouzavřené charakteru. Do dotazníkového šetření se zapojilo padesát učitelek a padesát rodičů předškolních dětí z měst a vesnic na území Plzeň – město a Plzeň – sever.

4.1 Dotazník pro učitelky z mateřských škol:

Dotazník pro učitelky je uveden jako příloha č.1.

Otázka č.1

Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

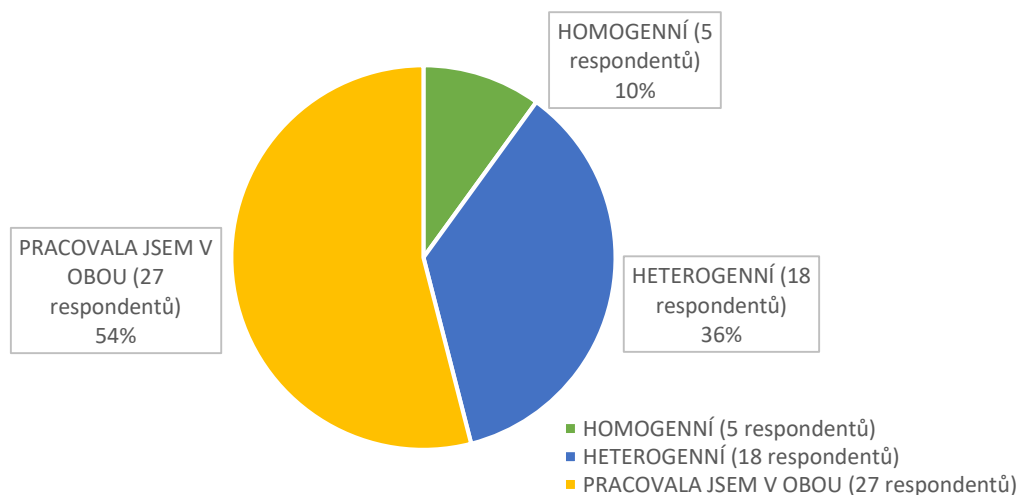

Graf č.1 Délka praxe respondentek

Ve skupině respondentů byla 52% zastoupena skupina učitelek s dlouhodobější praxí v mateřské škole, méně než 50% tvořily učitelky s praxí do deseti let. Skupinu respondentů je možné vnímat jako širší spektrum názorů a zkušeností učitelek s různě dlouhou praxí a profesní zkušeností se vzděláváním dětí v mateřské škole, včetně vyhodnocení jejich socializace.

Otázka č.2

Pracujete v homogenní nebo heterogenní třídě? (Pokud jste pracovala v obou, uveďte, v jaké se Vám pracovalo lépe a proč)

Graf č.2 Pracujete v homogenní nebo heterogenní třídě

27 učitelek pracovalo v obou třídách z toho

- 11 učitelkám se pracovalo lépe v heterogenní třídě
- 9 učitelkám v homogenní třídě
- 3 učitelky se nemohou rozhodnout
- 4 neodpověděli

Důvody, které učitelky uvedly pro vzdělávání dětí v heterogenních třídách:
citlivější sociální cítění, pomoc starších dětí mladším, větší sociální rozmanitost, mladší děti se učí od starších dětí, starší děti jsou ohleduplnější

Důvody, které učitelky uvedly pro vzdělávání dětí v homogenních třídách:
jednodušší přípravy pro učitelku, lepší práce u předškoláků, více času na individuální práci s předškoláky.

Otázka č.3

Jaká vidíte pozitiva a negativa v těchto třídách?

HOMOGENNÍ SKUPINA V MŠ

a) POZITIVA:

- jednodušší příprava pro pedagoga, příprava pouze jednoho programu
- u starších dětí více času na přípravu do ZŠ
- podobná úroveň a znalosti dětí
- psychicky méně náročné
- u starších dětí delší vycházky a výlety

b) NEGATIVA:

- náročná adaptace u mladších dětí
- děti jsou jen mezi svými vrstevníky, menší prostor pro sociální cítění (menší prostor pro pomoc mladšímu, ohleduplnost)
- častá soutěživost a rivalita mezi dětmi
- děti mají menší prostor pro učení se nápodobou od starších
- třída je hlučnější
- méně různorodosti a podnětů pro osobnostně sociální rozvoj dítěte

HETEROGENNÍ TŘÍDA

a) POZITIVA:

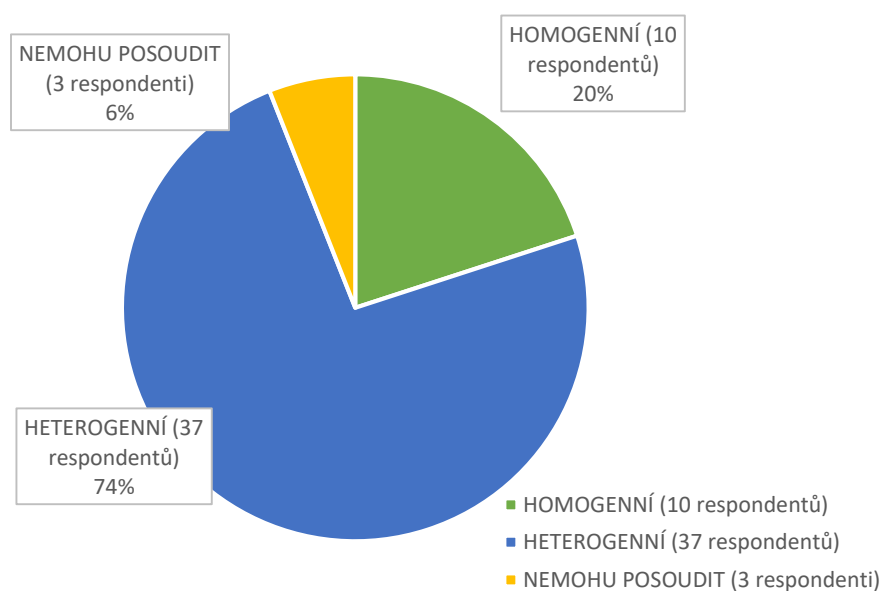
- možnost sourozenců ve třídě
- mladší děti se učí od starších, starší se naopak učí pomáhat mladším
- pěstování vztahů, sociálních vazeb, ohleduplnost, trpělivost, empatie
- rychlejší adaptace dětí
- přirozenější vzdělávací prostředí
- simulace života ve společnosti

b) NEGATIVA

- velká náročnost na přípravu vzdělávací nabídky pro učitelku
- velké rozdíly v potřebách a možnostech jednotlivých dětí, rozdílné vzdělávání různých věkových skupin
- horší organizace řízených činností
- starší děti se často podřizují potřebám mladších

Otázka č.4

Která třída je podle Vašeho názoru lepší pro adaptaci dětí? (napište alespoň jeden důvod, proč si to myslíte)

Graf č.3 Která třída je podle vašeho názoru lepší pro adaptaci dětí

HETEROGENNÍ

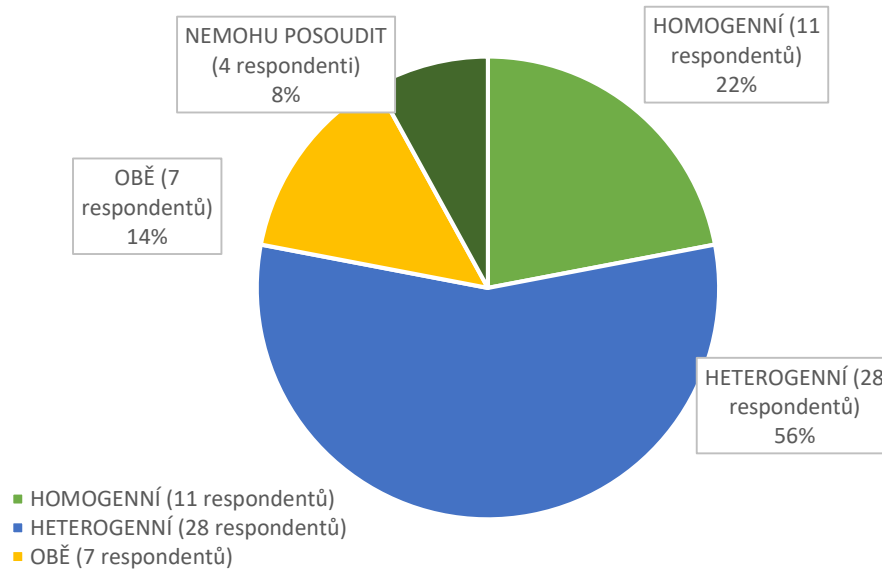
- Možnost sourozence ve třídě
- Mladší odkoukají od starších, že se nemusejí školky bát, starší děti je zatáhnou do hry, pomohou jim
- Méně nových dětí, rychlejší adaptace

HOMOGENNÍ

- Adaptací procházejí všichni společně
- Kontakt se stejně starými dětmi, lehčí navazování kamarádství

Otázka č.5

Ve které třídě je podle Vás větší prostor pro volnou hru a zkoušení nových sociálních rolí? (napište alespoň jeden důvod pro své tvrzení)

Graf č.4 Ve které třídě je podle Vás větší prostor pro volnou hru a zkoušení nových sociálních rolí

HETEROGENNÍ

- Mladší děti se spontánně se učí od starších dětí
- Děti pracují během dne ve skupinkách dle věku, různé možnosti sociálních skupin
- Přirozené prostředí pro přijímání sociálních rolí
- Už z hlediska věkového rozmezí a zralosti dětí, probíhá zde dobře pozorování starších dětí mladšími, velký prostor má učení nápodobou, mladší děti jsou staršími ke hře vyzýváni, rychleji si osvojí pravidla her i společenství
- Starší děti přirozeně přijímají ochrannou roli a sociální zkušenosti získávají v přirozeném každodenním prostředí

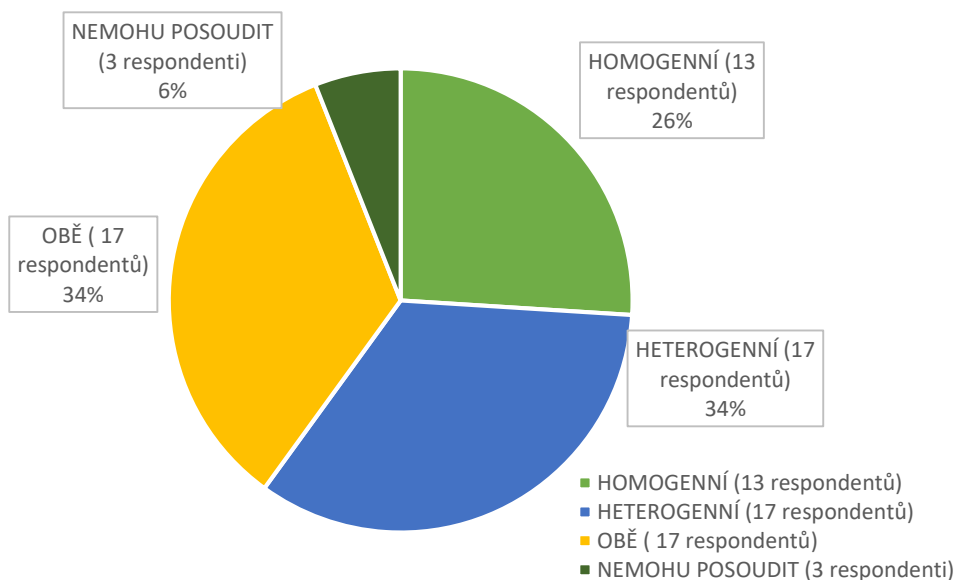
HOMOGENNÍ

- Přibližně stejná úroveň znalostí a dovedností
- Menší prostor pro vzájemné učení

- U starších náročnější příprava učitelky, prostor pro přijímání sociálních rolí je více vytvářený učitelkou

Otázka č.6

Která třída je podle Vás vhodnější pro učení vlastním prožitkem? (napište alespoň jeden důvod proč?)

Graf č.5 Která třída je podle Vás vhodnější pro učení vlastním prožitkem

HETEROGENNÍ

- V heterogenní třídě má každé dítě jiný prožitek a ten si mohou sdílet.
- Děti mají více podnětů a prožitků než v homogenní třídě
- Různorodost prožitků v rámci přirozených situací během dne
- Prožitkové učení probíhá přirozeněji
- Imitace společnosti, různorodost ve vnímání, chování, názorech

HOMOGENNÍ

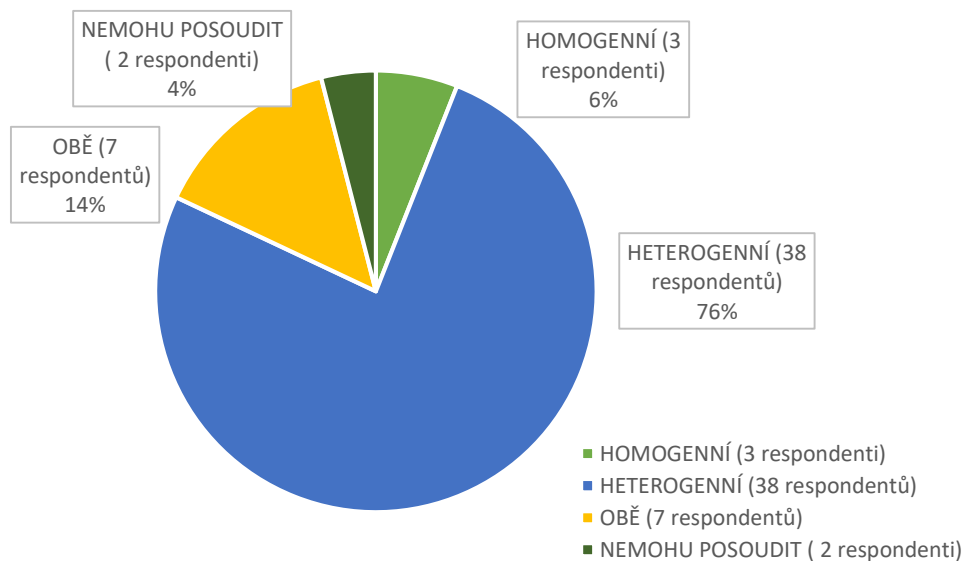
- Společnou činnost lze přizpůsobit aktuálnímu stejnému věku a mít společný zážitek
- Prožitkové učení je víc stimulováno učitelkou, menší prostor je v přirozených situacích

OBĚ SKUPINY

- Záleží pouze na učitelce, jak se k tomu postaví
- Velkou roli hraje osobnost učitelky, jaké metody práce využívá

Otázka č.7

Ve které třídě je podle Vás větší prostor pro prosociální chování? (napište alespoň jeden důvod)

Graf č.6 Ve které třídě je podle Vás větší prostor pro prosociální chování

HETEROGENNÍ

- Děti se navzájem od sebe učí, že musí poprosit, poděkovat, podělit se o hračku, starší děti samy upozorňují mladší
- Starší děti se učí v přirozených situacích chovat prosociálně k mladším, nabídnou pomoc, poradí, pochválí, pomohou, potěší, rozveselí
- V heterogenní třídě je více přirozených příležitostí k prosociálnímu chování

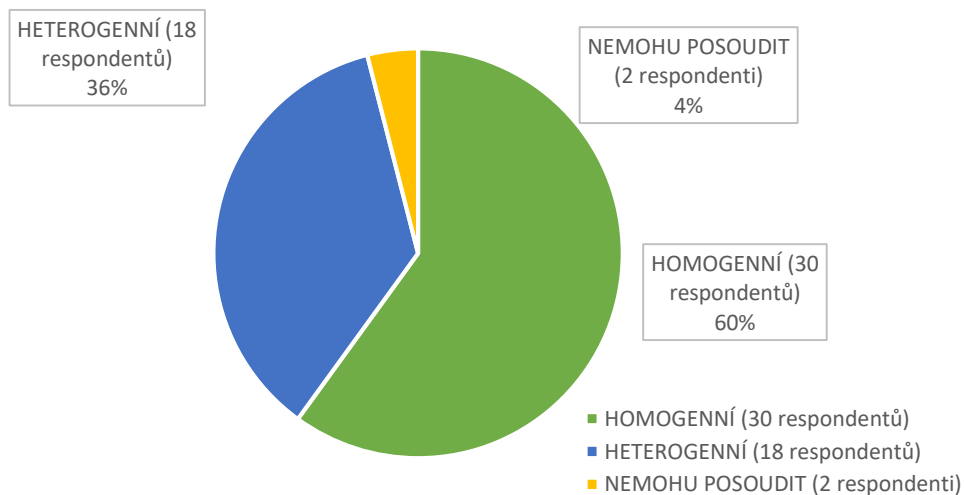
HOMOGENNÍ

Nebyl uveden žádný důvod

Otázka č.8

Jaké složení třídy je podle Vašeho názoru lepší pro neplně tříleté děti? (napište alespoň jeden důvod)

Graf č.7 Jaké složení třídy je podle Vašeho názoru lepší pro neplně tříleté děti

HETEROGENNÍ

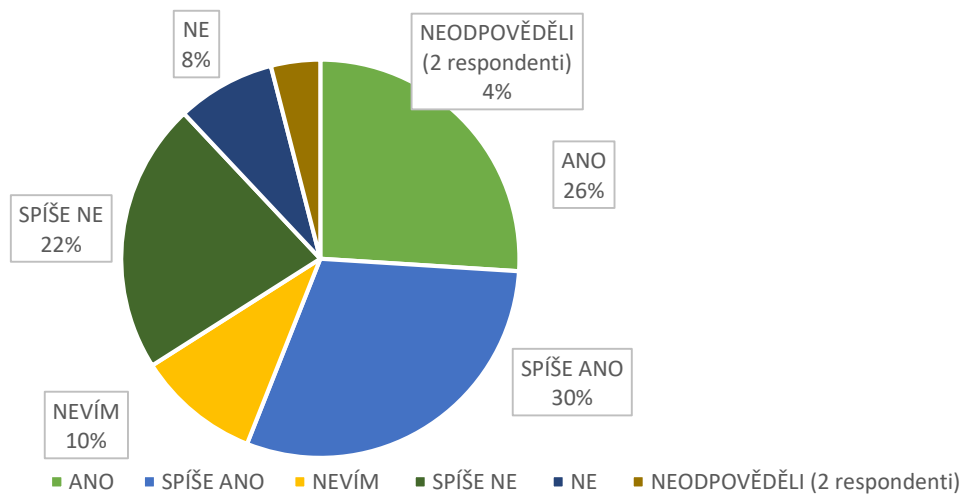
- Starší děti pomohou mladším kamarádům
- Možnost sourozence ve třídě

HOMOGENNÍ

- Dvouleté děti vývojově nezvládají velké kolektivy
- Dvouleté děti potřebují menší počet dětí ve třídě
- Dvouleté děti potřebují režim
- Dvouleté děti mají jiné potřeby než děti starší
- Dvouleté děti chtějí mít paní učitelku jen pro sebe
- Heterogenní skupina vůbec neodpovídá potřebám dvouletých dětí

Otázka č.9

Je podle Vašeho názoru pro dítě přínos, když má ve třídě sourozence?

Graf č.8 Je podle Vašeho názoru pro dítě přínos, když má ve třídě sourozence

Více než 50% respondentů se přiklání k odpovědi ANO nebo SPÍŠE ANO, vnímají společnou docházku sourozenců do jedné třídy jako přirozenější pro děti

Z dalších odpovědí respondentů:

Je to velmi individuální

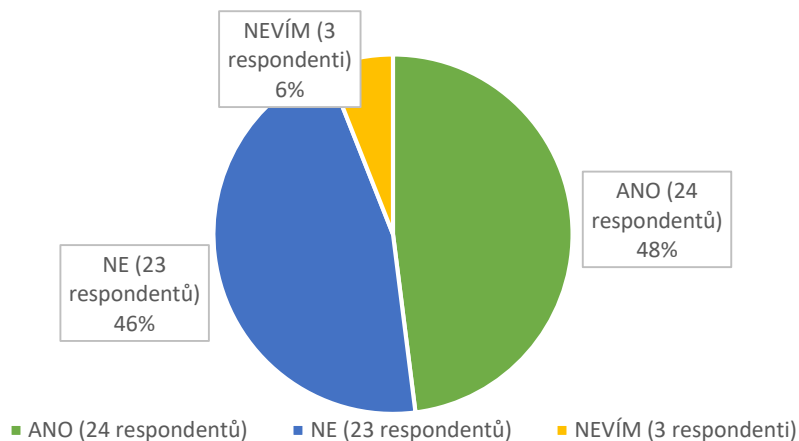
Rychlejší adaptace, neteskní tak po rodičích

Jen po dobu adaptace, jinak nechat každé dítě v jiné třídě

Sourozenci mají ze školky víc společných zážitků, které mohou i doma sdílet

Otázka č.10

Myslíte si, že má věkové složení třídy vliv i na vztahy mezi rodiči dětí, rodiči a učitelkami, a tím přispívá k lepší socializaci dětí?

Graf č.9 Myslíte si, že má věkové složení třídy vliv i na vztahy mezi rodiči dětí, rodiči a učitelkami, a tím přispívá k lepší socializaci dětí

Odpovědi respondentů se rozdělily v podstatě napůl mezi ANO a NE.

ANO

Spolupráce školy a rodiny je hodně důležitá, dlouhodobějším potkáváním ve stejné třídě a se stejnými učitelkami se upevňují se vztahy mezi rodiči a učitelkami i mezi rodiči navzájem.

Rodiče mohou lépe sdílet společné problémy, učitelky se mohou soustředit na podstatné věci nebo připravovat kvalitnější společné akce, kde se každý může podílet zhruba stejnou měrou.

Osobnější kontakt s rodiči i mezi rodiči navzájem

Větší vzájemná důvěra

NE

Nebyl uvedený žádný důvod

4.1.1 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření pro učitelky mateřských škol

Z dotazníkového šetření jasně vyplývá, že většina dotázaných učitelek mateřských škol se spíše přiklání k heterogenním třídám jako přirozenějšímu prostředí pro socializaci předškolních dětí.

Heterogenní třídu vidí jako přirozené prostředí, do kterého děti nastupují potom, co už déle nemohou zůstat v rodinné náruči, která je do této doby opatrovala. Mezi největší a nejmýznější klady heterogenních tříd učitelky uvádí pomoc starších dětí mladším dětem, které si teprve zvykají na chod mateřské školy a potřebují nějakého „průvodce“, který by jim ukázal cestu a pomohl jim s jejich útrapami a zahnáním stesku po mamince. Průvodce mateřskou školou může být starší sourozenec, který do třídy již nějaký ten rok dochází a pomůže mladšímu dítěti se lépe adaptovat, anebo to může být úplně cizí dítě, které si mladšího kamaráda „osvojí“ a pomůže mu projít útrapami prvních měsíců. Nejčastěji na sebe tuto novou sociální roli berou holčičky, které se tímto připravují na další sociální role, které je v budoucnu čekají. Tématu sociálních rolí se dotkla také jedna z otázek, ve které se většina učitelek taktéž přiklonila k heterogenní skupině jako vhodnějšímu místu pro volnou hru a zkoušení nových sociálních rolí. V této třídě děti nejprve přijmou roli mladšího, a přirozeným vývojem a postupem času přebírají roli staršího kamaráda a díky získaným vědomostem a zkušenostem už ví, co s sebou role staršího a zkušenějšího nese, co se od něj v této nové roli bude očekávat.

I u dalších sociálních dovedností se přiklánějí učitelky mateřských škol k heterogenní třídě jako k podnětějšímu prostředí pro socializaci a sociální rozvoj dítěte.

Pouze u dětí mladších tří let se většina dotázaných učitelek shoduje na preferenci homogenní třídy. Pro tyto děti by chtěla většina respondentek vytvořit málopočetné třídy, ve kterých si tyto děti budou nejprve postupně zvykat na běžný chod školky a budou jim co nejlépe nahrazovat milující rodinnou náruč, kterou malé děti musely z jakýkoliv důvodů předčasně opustit. Náhradní „milující náruč“ nelze vytvořit v početné heterogenní skupině předškolních dětí.

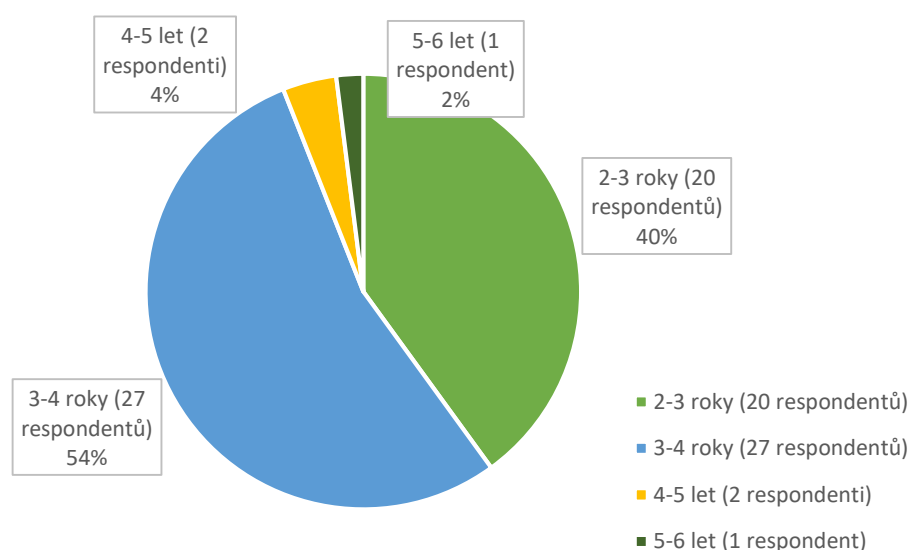
Přestože většina učitelek vidí v heterogenních třídách negativa z hlediska velkého věkového rozpětí dětí a tím pádem větší náročnost na přípravu učitelky, shodují se na tom, že heterogenní třídy jsou pro socializaci předškolních dětí přirozenějším prostředím a vhodnějším startovacím prostředím pro další život dítěte.

4.2 Dotazník pro rodiče předškolních dětí:

Dotazník pro rodiče je uveden jako příloha č.2.

Otázka č.1

Kolik bylo Vašemu dítěti, když nastoupilo do Mateřské školy? (uveďte rok a počet měsíců)

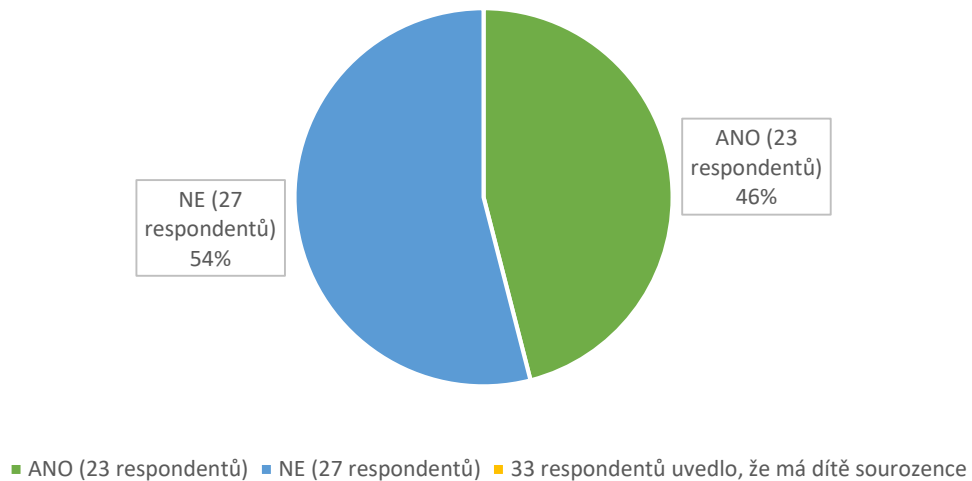

Graf č.1 Kolik bylo Vašemu dítěti, když nastoupilo do Mateřské školy

Odpovědi rodičů jednoznačně ukázaly na nástup dítěte do mateřské děti v současnosti. Do mateřské školy dnes nastupují děti od dvou let věku a děti tříleté. Nástup dítěte do mateřské školy je v současné době ve velmi raném věku.

Otázka č.2

Navštěvovalo Vaše dítě před nástupem do MŠ jiné zařízení, ve kterém by mělo kontakt s vrstevníky (mateřské centrum, soukromou MŠ, jiné), má sourozence?

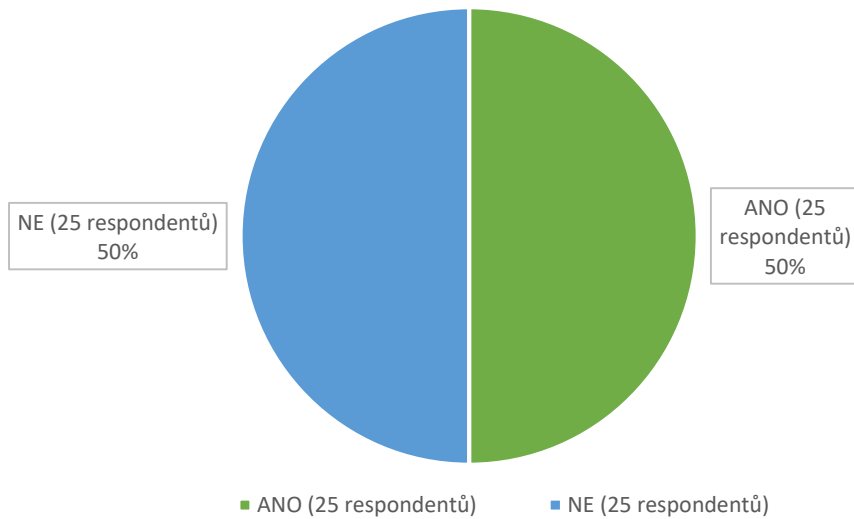

Graf č.2 Navštěvovalo Vaše dítě před nástupem do MŠ jiné zařízení, ve kterém by mělo kontakt s vrstevníky

Z grafu je na základě odpovědí rodičů patrné, že zhruba polovina dětí nastupujících do mateřské školy již má elementární zkušenost s kontakty s vrstevníky, ale zbývající polovina dětí nastupuje do mateřské školy s nulovou zkušeností a poprvé v životě se budou potkávat s vrstevníky každodenně a bohužel často i celodenně.

Otázka č.3

Připravovali jste Vaše dítě na nástup do MŠ? Pokud ano, jakým způsobem?

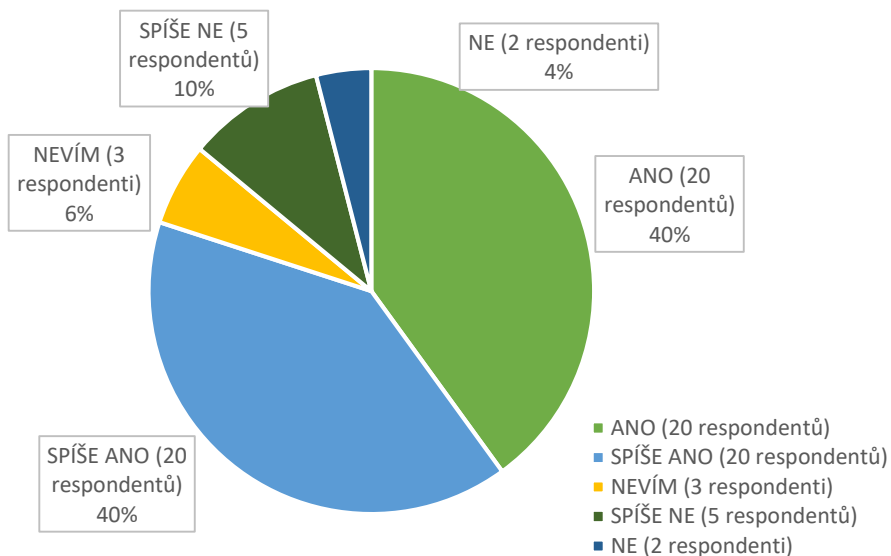
Graf č.3 Připravovali jste Vaše dítě na nástup do MŠ

Polovina dotázaných připravovala dítě do mateřské školy tím způsobem, že si o školce povídali, trénovali dovednosti, které by dítě mělo před nástupem do MŠ zvládnout.

Bohužel polovina rodičů, jak vyplývá z odpovědí v dotazníkovém šetření, nevěnuje přípravě na mateřskou školu žádný čas a pozornost.

Otázka č.4

Těšilo se Vaše dítě na nástup do MŠ?

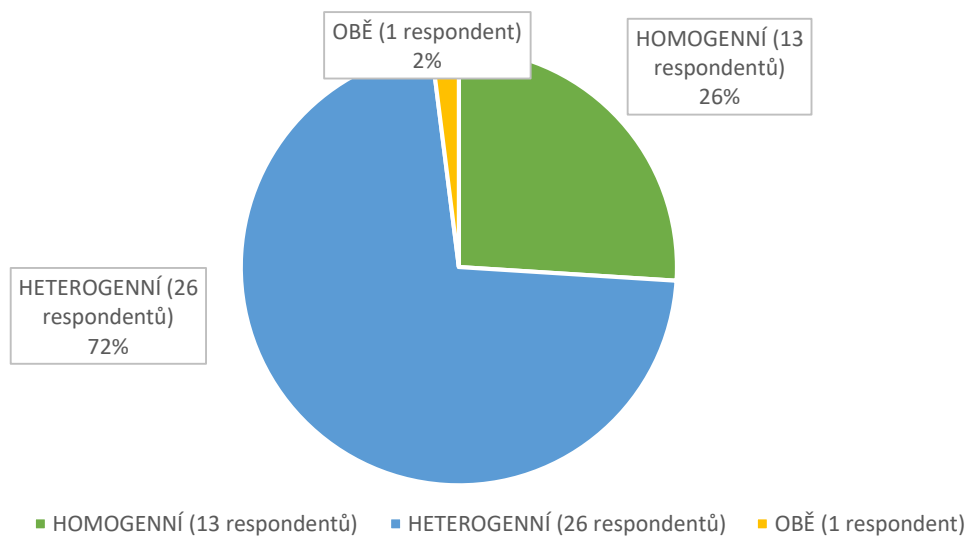
Graf č.4 Těšilo se Vaše dítě na nástup do MŠ

Z uvedeného grafu vyplývá fakt, že dítě se do mateřské školy těší. Z vývojové psychologie vyplývá, že zhruba tříleté dítě začíná vnímat a pozorovat své vrstevníky, dítě registruje vrstevníka na blízku, z čehož rodiče často usuzují, že se dítě do školky těší. Podceňují často okolnost, že je v pořádku, že dítě reaguje na přítomnost dětí, ale vždy v přítomnosti maminky. Zkušenost s odloučením od maminky chybí nebo je minimální a krátkodobá.

Otázka č.5

Navštěvovalo Vaše dítě homogenní nebo heterogenní (smíšenou) třídu?

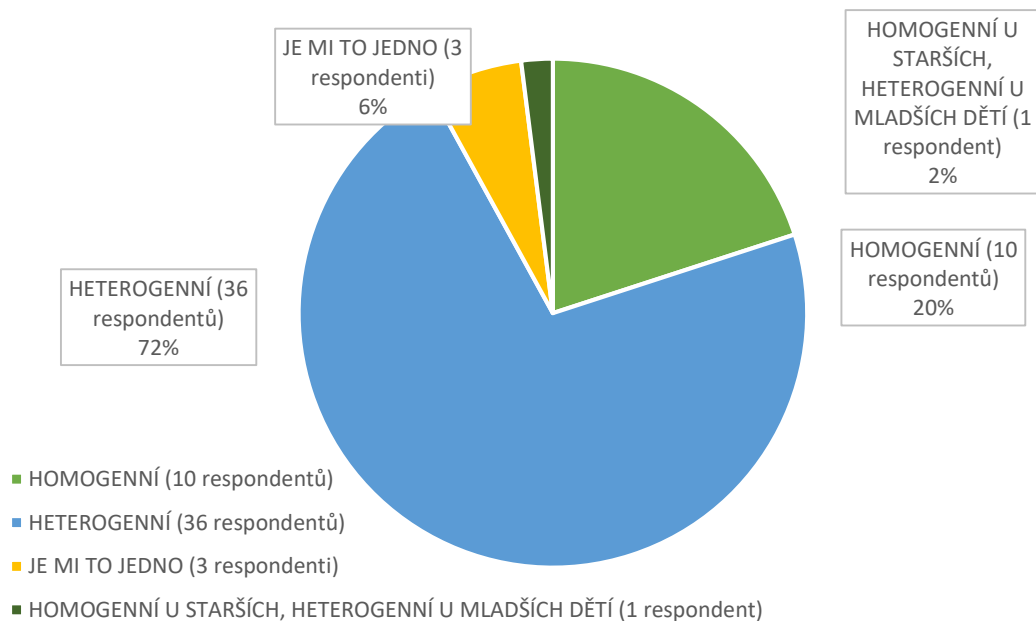

Graf č.5 Navštěvovalo Vaše dítě homogenní nebo heterogenní třídu

Rodiče často prioritně řeší, aby bylo dítě do mateřské školy přijato a neřeší, v jaké skupině bude dítě v mateřské škole žít.

Otázka č.6

Jaké třídě byste dali osobně přednost? (Napište alespoň jeden důvod.)

Graf č.6 Jaké třídě byste dali osobně přednost

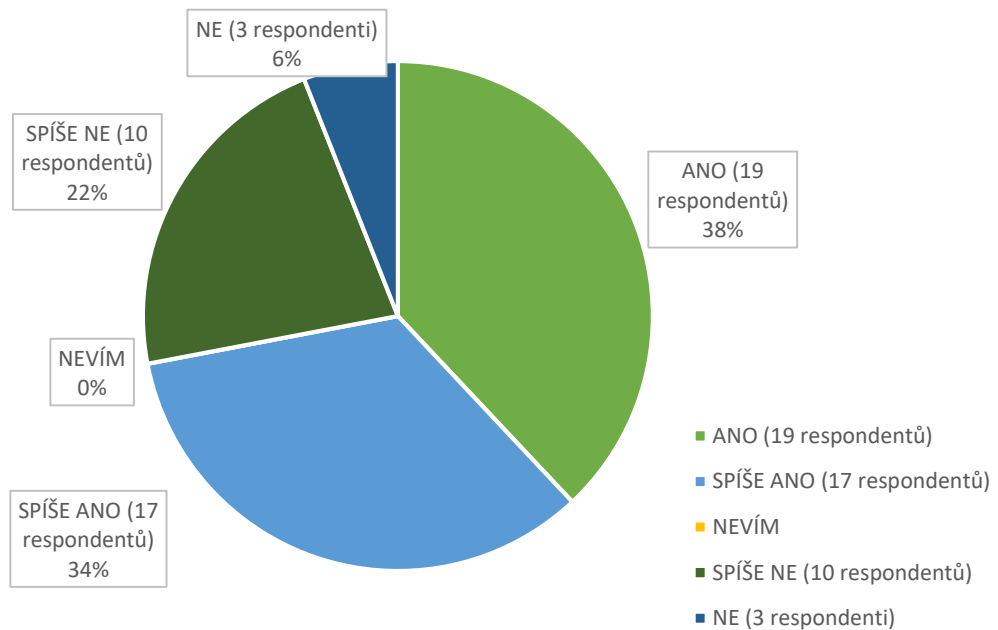
20 % rodičů by dalo přednost homogenní třídě kvůli stejně starým kamarádům.

72 % rodičů by dalo přednost heterogenní třídě z hlediska pomoci starších dětí mladším a kvůli tomu, že jim toto složení třídy přijde přirozenější.

1 respondentka zvažovala při své odpovědi potřeby dítěte mladšího a staršího, proto by mladší dítě nechala v homogenní skupině a později ve skupině heterogenní

Otázka č.7

Zvykalo si Vaše dítě na nástup do školky dobře?

Graf č.7 Zvykalo si Vaše dítě na nástup do školky dobře

Tyto odpovědi nemusejí mít skutečnou výpovědní hodnotu, protože konkrétní děti již možná mají adaptační období dávno za sebou a na plačtivé a náročnější začátky se pozapomnělo, protože dnes již dítě funguje ve školce dobře.

Otázka č.8

Co podle Vás ovlivnilo adaptaci Vašeho dítěte, ať už pozitivně nebo negativně?

POZITIVNĚ:

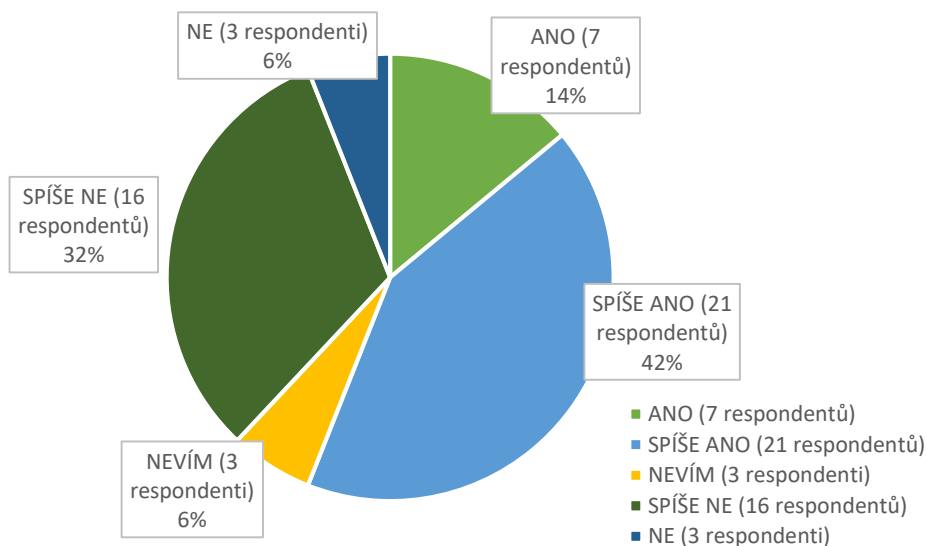
- Přístup učitelek
- Kolektiv dětí, chodí s kamarádem do stejné třídy
- Pestrý program
- Sourozenec ve třídě
- Pravidelnost docházky
- Nové hračky
- Povaha dítěte
- Zkušenost z mateřského centra

NEGATIVNĚ:

- Nejednotný přístup od obou učitelek
- Změny učitelek na třídách, spojování dětí
- Agresivní, zlé děti
- Věk, byl moc malý/á
- Neschopnost odpoutat se od rodičů

Otázka č.9

Zpozorovali jste, že by se Vaše dítě po nástupu do MŠ nějak změnilo? (pokud ano a spíše ano – jak?)

Graf č.8 Zpozorovali jste, že by se Vaše dítě po nástupu do MŠ nějak změnilo

POZITIVNĚ:

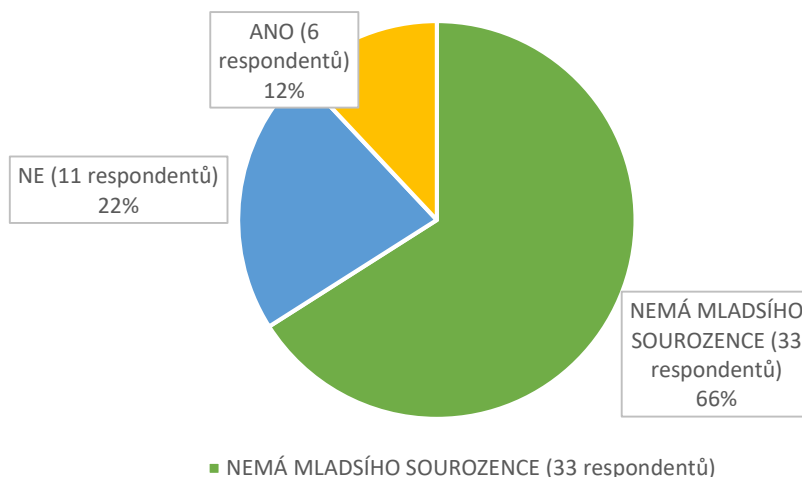
- Více si hraje s hračkami, maluje a vyrábí
- Dodržuje pravidla
- Více si organizuje činnosti
- Je samostatnější
- Lepší výslovnost a slovní zásoba
- Vyspělejší chování
- Více pozoruje dění kolem sebe, je více soustředěný
- Více se zapojuje mezi ostatní děti

NEGATIVNĚ:

- Opičí se po druhých dětech
- Je více protivnější a ufnukanější, vyžaduje pozornost dospělých
- Větší drzost, divokost a rozjívěnost
- Používá vulgární výrazy

Otázka č.10

Zpozorovali jste po nástupu do MŠ změnu chování Vašeho dítěte k mladšímu sourozenci (pokud jej dítě má), jak se změna projevila?

Graf č.9 Zpozorovali jste po nástupu do MŠ změnu chování Vašeho dítěte k mladšímu sourozenci

Z odpovědí respondentů:

Vychovává mladšího sourozence, poučuje ho, co by se mělo a co naopak.

Více si se sourozencem hrají, je ohleduplnější

Žárlí na miminko, chce být taky doma.

4.2.1 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření pro rodiče předškolních dětí

Z dotazníkového šetření vyplývá, že skoro polovina dětí nastupovala do mateřské školy mezi 2. – 3. rokem, což je přesně ten věk, který učitelky mateřských škol považují na základě vývojové psychologie, vlastní i profesní zkušenosti za předčasný a nejkritičtější. Přestože učitelky by tyto děti zařadily do homogenních tříd, rodiče jsou jiného názoru. Většina dotázaných rodičů by dala přednost heterogenní třídě před homogenní. Důvody jsou takřka podobné, jako uváděly učitelky, když jmenovaly klady heterogenní skupiny. Přirozenější prostředí, pomoc starších kamarádů mladším a možnost sourozence ve třídě. Mnoho rodičů nemá ale žádnou zkušenost s výchovou a vzděláváním dětí předškolního věku v tak početné skupině, jak je dáno naší legislativou, tj. 24-28 dětí ve třídě.

Po nástupu do mateřské školy rodiče zaznamenali změny nejčastěji v rozumové, řečové oblasti, v sebeobsluze, samostatnosti a v sociálních dovednostech. Na všechny tyto oblasti je zaměřen Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který vymezuje podmínky, cíle, obsah i rizika předškolního vzdělávání. Je tedy zcela přirozené a z odpovědí jednoznačně vyplývá, že mateřská škola je pro dítě prostředím, které respektuje přirozený vývoj dítěte na základě jeho individuálních možností, prostředím, kde se dítě učí novým poznatkům, ale i dovednostem ve všech oblastech, včetně oblasti sociální, protože v prostředí mateřské školy se dítě rozvíjí na základě společného sdílení vzdělávání ve vrstevnické skupině dětí.

Jako záporné změny v chování dítěte rodiče uváděli vulgární mluvu, větší drzost a rozjívenost, opičení se po druhých dětech. Předškolní dítě prochází obdobím sebepojetí a sebeuvědomování, učí se nápodobou, pozorováním situací kolem sebe, experimentováním, zkouší si nové sociální role, přijímá vzory chování ze svého okolí. Předškolní dítě je jako houba, které plnými doušky nasává vše, co se kolem něj děje. Je to pro dítě přirozené a odpovídá to jeho přirozenému vývoji. Drzost a rozjívenost může být jen důsledkem sebeuvědomování či absentujících pravidel jak doma, tak v mateřské škole. Vulgární mluva je toho důsledkem – dítě nasává vše, co se kolem děje, doma, v mateřské škole, ve společnosti, ve sdělovacích prostředcích.

Přestože většina dětí dotázaných rodičů chodí do heterogenní třídy, rodiče převážně uvádějí, že nezpozorovali změnu chování staršího dítěte k mladšímu. Tento výsledek je patrně trochu zkreslený, jelikož více než polovina dotázaných nemá mladšího sourozence, tudíž nemohou chování posoudit.

4.3 Analýza pozorování

K výzkumu rozdílné socializace dětí v homogenních a heterogenních třídách byla použita metoda pozorování. Pozorování se uskutečňovalo v prostorech Mateřské školy Třemošná a při akcích školou pořádaných. Mateřská škola se nachází v malém městě a skládá se ze dvou budov. Hlavní budova se nachází uprostřed města a má šest homogenních tříd, z toho dvě třídy předškolních dětí. Odloučené pracoviště je situované na okraj města a disponuje pouze jednu heterogenní třídu, která posloužila

jako výzkumný vzorek spolu s třídami s předškolními dětmi v hlavní budově školy. Cílem pozorování bylo zjistit, zda se liší chování předškolních dětí z homogenních a heterogenních tříd k mladším kamarádům, jak se děti chovají k sobě navzájem, k dospělým a porovnat jejich sociální vývoj.

Pozorování bylo zahájeno na začátku školního roku 2015/2016 a trvalo do konce školního roku 2017/2018. Pozorování dětí bylo cílené a zaměřené na rozdílnosti v socializaci dětí z homogenních a heterogenních tříd. Pozorovala jsem děti na společných akcích pořádaných mateřskou školou a po dobu letních prázdnin, kdy děti z homogenních a heterogenních tříd trávily čas společně. Snažila jsem se identifikovat rozdíly v chování předškolních dětí z těchto dvou skupin k mladším dětem a pedagogickým pracovníkům. Po uplynutí doby stanovené pro cílené pozorování dětí následovalo vyhodnocení získaných poznatků.

4.3.1 Zhodnocení výsledků pozorování

Z cíleného pozorování vyplynulo, že děti z heterogenních tříd jsou k mladším kamarádům mnohem ohleduplnější, empatičtější a ochotnější pomoci. Mladším kamarádům pomohou i bez požádání dospělé osoby, ochotně přijmou mladší děti do svých her a berou je jako sobě rovné. S tímto měly děti z homogenních tříd trochu problém, argumentovaly tím, že hra není určená pro tak malé děti a pokud mladšího kamaráda do hry přijaly, bylo dítě spíše v roli pozorovatele než aktivního hráče.

Při vycházkách měli hlavně chlapci z homogenních tříd problém jít s mladším kamarádem. Ochotnější byla děvčata, která převzala roli opatrovatelky, ale zase s tím rozdílem, že o malé děti až přehnaně pečovala a vše dělala za ně.

Z pozorování bylo jednoznačně patrné, že velkou výhodu mají děti z heterogenních tříd, které mají heterogenní uskupení zažité a mladšímu kamarádovi spíše poradí, než aby dělaly věci za něj.

Děti z heterogenní třídy se během krátké doby začlenily mezi děti z homogenní třídy, navazování nových přátelství netrvalo dlouho. Stydlivější byly holčičky z homogenních tříd, které se držely spíše u sebe a delší dobu jim trvalo, než mezi sebe pustily dívky z heterogenní třídy.

Přestože děti z heterogenní třídy byly více sociálně zralé v oblasti empatie, prosociálního cítění, navazování nových kamarádkých vztahů a začlenění do nového kolektivu, ukázal se rozdíl v chování k nové a pro ně neznámé dospělé osobě. Děti z homogenních tříd v Mateřské škole Třemošné jsou zvyklé na neustálý pohyb “nových” dospělých osob. Ať už jsou to kuchařky, uklízečky z jiných pavilonů, rodiče dětí z jiných tříd, či paní učitelky z jiných oddělení. Děti z heterogenní třídy z odloučeného pracoviště se potkávají pouze se svými učitelkami, paní uklízečkou a kuchařkou a rodiči, které potkávají denně a jsou pro ně blízcí. Proto v době letních prázdnin, kdy jsou tyto třídy spojené v budově v sídlišti, bylo jasně vidět, že děti z homogenní třídy nemají problém přijmout pro ně novou paní učitelku za svou a mít k ní důvěru. Děti z heterogenní třídy byly opatrnější a pomalu se s novou paní učitelkou seznamovaly, než k ní získaly důvěru a spíše si chodily pro radu a pomoc ke “své” paní učitelce. Tuto vyzorovanou skutečnost ale nelze globalizovat, protože děti z heterogenní třídy byly z jednotřídní mateřské školy a zkušenost s provozem více třídní mateřské školy neměly. Patrně kdyby se konkrétní heterogenní třída nacházela ve více třídní mateřské škole, pak by se děti s největší pravděpodobností chovaly jinak.

V tomto výzkumu se potvrdilo, že děti z heterogenních tříd jsou sociálně vyspělejší, disponují mnoha sociálními dovednostmi, které umí v každodenním životě přirozeně uplatňovat. Jsou vzájemně tolerantnější, empatictější, obracejí se přirozeně na vrstevníka, velmi dobře spolupracují a samostatně řeší elementární konfliktní situace, mají větší sociální cítění k mladším dětem a berou je jako sobě rovné, nemají ani k sobě, ani k odlišným či mladším dětem předsudky a snaží se vzájemně si pomoci či poradit.

ZÁVĚR

Lidé ve světě vždy hledali a hledat budou souvislosti, které jsou založeny na vztazích mezi společnostmi a jedincem. Proto je socializační proces jedním z hlavních témat sociologie, sociální psychologie a sociální pedagogiky. Sociologie se zabývá tímto tématem převážně z hlediska společnosti, sociální psychologie je orientovaná na jedince samotného a sociální pedagogika je zaměřena na výchovu a její celoživotní působení na jedince. Pouze díky procesu socializace se z lidské bytosti stává bytost sociální, která je schopna se zařadit do společnosti. Jedinec získávající podněty z vnějšího světa si utváří ucelené představy o okolním světě, sobě samém a tím se vytváří jeho osobnost. Sociální zkušenosti jsou ovlivněné kulturním prostředím, ve kterém jedinec žije, jedná se o tzv. socio-kulturní determinaci.

V praktické části bakalářské práce jsou shrnuty názory a poznatky učitelky mateřských škol a rodičů předškolního dítěte, které se zaměřovaly na rozdílnosti v socializaci předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v mateřské škole a vliv této socializace na prosociální činnosti a chování předškolních dětí v rodině. Dále je zaznamenáno pozorování těchto odlišných skupin a popsán výsledek pozorování, který přispívá k ucelení poznatků vyplívajících z dotazníkových šetření. V dotazníkovém šetření se podařilo zjistit klady heterogenních tříd pro socializaci předškolních dětí a preferenci těchto věkově odlišných skupin u rodičů. Přesto se nepodařilo zjistit, jestli má heterogenní uskupení vliv na socializaci dítěte z hlediska dlouhodobější komunikace učitelky a rodiče. Výsledky pozorování nemohou být aplikovány na všechny předškolní děti, jsou zaměřeny pouze na výzkumnou skupinu, která z hlediska oddělení zkoumaných tříd na jiná pracoviště má rozdílnější charakter, než by mohli mít zjištěné poznatky z jiných mateřských škol.

Závěrem bych chtěla sdělit, že ať je dítě zapojeno do jakékoliv věkové skupiny, je nejdůležitější, aby se v prostředí třídy mateřské školy cítilo dobře, bylo vlídně přijímáno a byly naplňovány všechny jeho biologické a psychické potřeby a zájmy. Mým největším přáním je, aby se výchova dětí v mateřské škole stala doplňkem rodinné výchovy a ne institucí, kam rodiče odkládají své děti při honbě za penězi a kariérou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Praha: Fortuna. 1996. ISBN 80-7168-304-3

ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele.*: Portál. 2001. ISBN 978-80-7367-273-7

DOŇKOVÁ, O., NOVOTNÝ, J.,S. *Vývojová psychologie pro sociální pedagogy*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010.

HOLEČEK, Václav, Jana MIŇHOVÁ a Pavel PRUNNER. *Psychologie pro právníky*. Dobrá voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-50-3.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: portál. 2004. ISBN 80-7178-888-0

HELUS, Zdeněk. *Psychologie pro střední školy*. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-876-2.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

HOSKOVCOVÁ, Simona. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1424-8.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor*. Brno: Masarikova univerzita Brno, 1993. ISBN 80-210-0830-X.

KOCOURKOVÁ, Jana, RABUŠIC, Ladislav. *Sňatek a rodiny: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, přírodovědná fakulta, katedra demografie, 2006. ISBN 80-86561-93-3

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

LANGMAIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

MERTIN, Václav, GILLERNOVÁ, Ilona (eds.). *Psychologie pro učitelky mateřských škol*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOVOTNÁ, Eliška. *Základy sociologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2396-9.

PETRUSEK, Miloslav. *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009. ISBN 978-80-87207-02-4.

POLÁČKOVÁ, Veronika. *Socializace a výchova*. In KRAUS, B. (ed). *Člověk-prostředí-výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

PREKOPOVÁ, Jiřina. *Malý tyran*. 6. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-589-9.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 3.vydání Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

Informatorium: Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD. Praha: Portál, 2018. ISSN 1210-7506.

Internetové odkazy

Mateřská škola Třemošná: <http://www.mstremosna.cz/>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Bílá kniha 2001: <http://www.msmt.cz/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 Dotazník pro rodiče předškolních dětí

Příloha č.2 Dotazník pro učitelky mateřských škol

Příloha č. 3 Fotografie z mateřské školy

Příloha č.4 DVD s videozáznamem

PŘÍLOHY

Příloha č.1

DOTAZNÍK

Pro rodiče předškolního dítěte

Dobrý den,

Jmenuji se Petra Křížková a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na rozdílnou socializaci předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v mateřské škole. Součástí výzkumu je i tento dotazník, který vyvrátí nebo potvrdí mou domněnku o rozdílné socializaci v homogenní a heterogenní skupině.

Dotazník je anonymní a zjištěné informace použiji pouze pro své studijní účely.

Pokyny pro vyplnění dotazníku: V otázkách s možností výběru prosím zakroužkujte pouze jednu odpověď, v doplňujících otázkách odpovězte prosím podle svého názoru.

-
1. Kolik bylo let vašemu dítěti, když nastoupilo do mateřské školy? (uvedte rok a počet měsíců)

.....

2. Navštěvovalo Vaše dítě před nástupem do MŠ jiné zařízení, ve kterém mělo kontakt s vrstevníky (mateřské centrum, jesle, soukromou MŠ, jiné), má sourozence?

.....
.....

3. Přípravovali jste Vaše dítě na nástup do MŠ? Pokud ano, jakým způsobem?

ANO

NE

.....
.....
.....

4. Těšilo se Vaše dítě na nástup do MŠ?

ANO

SPÍŠE ANO

NEVÍM

SPÍŠE NE

NE

5. Navštěvuje Vaše dítě homogenní nebo heterogenní (smíšenou) třídu?

HOMOGENNÍ

HETEROGENNÍ

6. Jaké třídě byste dali osobně přednost? Napište alespoň jeden důvod.

.....
.....
.....

7. Zvykalo si Vaše dítě na nástup do školky dobře?

ANO

SPÍŠE ANO

NEVÍM

SPÍŠE NE

NE

8. Co podle Vás ovlivnilo adaptaci Vašeho dítěte, ať už pozitivně nebo negativně?

.....
.....
.....

9. Zpozorovali jste, že by se Vaše dítě po nástupu do MŠ nějak změnilo? (pokud ano a spíše ano-jak?)

ANO

SPÍŠE ANO

NEVÍM

SPÍŠE NE

NE

.....
.....
.....

10. Zpozorovali jste po nástupu do MŠ změnu chování Vašeho dítěte k mladšímu sourozenci (pokud jej dítě má), jak se změna v chování projevila?

.....
.....
.....

DĚKUJI VÁM ZA VAŠI OCHOTU A ČAS STRÁVĚNÝ U VYPLŇOVÁNÍ DOTAZNÍKU

DOTAZNÍK

Pro učitelky mateřských škol

Dobrý den,

Jmenuji se Petra Křížková a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na rozdílnou socializaci předškolních dětí v homogenní a heterogenní skupině v mateřské škole. Součástí výzkumu je i tento dotazník, který vyvrátí nebo potvrdí mou domněnku o rozdílné socializaci v homogenní a heterogenní skupině. Budu Vám vděčná za Vaše postřehy, které značnou mírou přispějí k mému výzkumu.

Dotazník je anonymní a zjištěné informace použiji pouze pro své studijní účely.

Pokyny pro vyplnění dotazníku: V otázkách s možností výběru prosím zakroužkujte pouze jednu odpověď, v doplňujících otázkách odpovězte prosím podle svého **názoru**.

---

1. Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

MÉNĚ NEŽ 2 ROKY

2-5 LET

5-10 LET

10 A VÍCE

2. Pracujete v homogenní nebo heterogenní třídě? (pokud jste pracovala v obou třídách, ve které se Vám pracovalo lépe a proč?)

HOMOGENNÍ

HETEROGENÍ

PRACOVALA JSEM V OBOU

.....
.....
.....

3. Jaká vidíte pozitiva a negativa v těchto třídách?

HOMOGENNÍ

a) Pozitiva:

.....
.....
.....

b) Negativa:

.....
.....
.....

HETEROGENNÍ

a) Pozitiva:

.....
.....
.....

b) Negativa:

.....
.....
.....

4. Která třída je podle Vašeho názoru lepší pro adaptaci dětí? (napište alespoň jeden důvod, proč si to myslíte)

.....
.....
.....

5. Ve které třídě je podle Vás větší prostor pro volnou hru a zkoušení různých sociálních rolí? (napište alespoň jeden důvod pro své tvrzení)

.....
.....
.....

6. Která třída je podle Vás vhodnější pro učení vlastním prožitkem? (napište alespoň jeden důvod proč)

.....
.....
.....

7. Ve které třídě podle Vás je větší příležitost pro prosociální chování dětí? (napište alespoň jeden důvod)

.....
.....
.....

8. Jaké složení třídy je podle Vašeho názoru lepší pro neplně tříleté děti? (napište alespoň jeden důvod)

.....
.....
.....

9. Je podle Vašeho názoru pro dítě přínos, když má ve třídě sourozence?

ANO   SPÍŠE ANO   NEVÍM   SPÍŠE NE   NE
Proč?

.....
.....
.....

10. Myslíte si, že má věkové složení třídy vliv i na vztah mezi rodiči mezi sebou a rodiči a učitelkami, a tím přispívá k lepší socializaci dětí?

.....
.....
.....

DĚKUJI VÁM ZA VAŠI OCHOTU A ČAS STRÁVENÝ U VYPLŇOVÁNÍ DOTAZNÍKU

Příloha č.3

Besídka pro maminky k svátku

Spolupráce dětí v heterogenní třídě

Společné odpoledne s rodiči

Vycházky do přírody

Odpoledne s rodiči

Společné soužití dětí v heterogenní skupině

Podzimní odpoledne s rodiči

Čertovská besídka